

BEGROTING 2023 EN MEERJARENRAMING 2024-2027

Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027

Colofon

Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027

Samenstelling

Hoogheemraadschap van Delfland

Delft, oktober 2022

Hoogheemraadschap van Delfland

Postbus 3061

2601 DB DELFT

[Tel:015-2608108](tel:015-2608108)

www.hhdelfland.nl

Inhoud

Leeswijzer	4
1. Inleiding	5
1.1 Externe ontwikkelingen	5
1.2 Uitgangspunten, normen en kostentoerekening	7
1.3 Financiële ontwikkeling van 2022 naar 2023	8
1.4 Incidentele baten en lasten	8
2. Meerjarenperspectief	9
2.1 Exploitatie	9
2.2 Duurzaam evenwichtige financiën	10
3. Programma's	12
3.1 Waterkeringen en waterbewustzijn	12
3.1.1 Programmalijn: Waterkeringen	12
3.1.2 Programmalijn: Waterbewustzijn	13
3.1.3 Exploitatie Waterkeringen en waterbewustzijn	13
3.1.4 Investeringsuitgaven Waterkeringen en waterbewustzijn	13
3.2 Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	14
3.2.1 Programmalijn: Waterkwaliteit	14
3.2.2 Programmalijn: Biodiversiteit	16
3.2.3 Programmalijn: Recreatief medegebruik	17
3.2.4 Verbinding met partners en facilitering vanuit netwerk en kennis	17
3.2.5 Exploitatie Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	18
3.2.6 Investeringsuitgaven Investeringsprojecten Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe beleving	18
3.3 Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	19
3.3.1 Programmalijn: Waterkwantiteit	19
3.3.2 Programmalijn: Klimaatadaptatie	20
3.3.3 Exploitatie Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	21
3.3.4 Investeringsuitgaven Waterkwantiteit	22
3.4 Waterketen en circulariteit	23
3.4.1 Programmalijn: Waterketen	23
3.4.2 Programmalijn: Transitie waterketen	24
3.4.3 Programmalijn: Energie- en klimaatneutraal	24
3.4.4 Programmalijn: Circulaire economie	25
3.4.3 Exploitatie Waterketen en circulariteit	26
3.4.4 Investeringsuitgaven Waterketen en circulariteit	27
3.5 Financiën	28
3.5.1 Programmalijn: Financiën	28
3.5.2 Programmalijn: Algemene dekkingsmiddelen	30
3.5.3 Exploitatie Financiën	30
3.5.4 Waterschapsbelastingen	31
3.6 Organisatie en bedrijfsvoering	34
3.6.1 Programmalijn: Organisatie	34
3.6.2 Programmalijn: Informatievoorziening	34
3.6.3 Programmalijn: Regulering en dienstverlening	36
3.6.4 Programmalijn: Interne dienstverlening en bestuursondersteuning	37
3.6.5 Programmalijn: Communicatie	37
3.6.6 Programmalijn: Personeel	38
3.6.7 Programmalijn: Digitale transformatie	38
3.6.8 Programmalijn: Innovatie	39
3.6.9 Exploitatie Organisatie en bedrijfsvoering	39
4. Exploitierekening	41
5. Balans en overige financiële gegevens	44
6. Investeringsuitgaven en kredieten	47
7. Financiering	48
Bijlagen	51

B1 Lijst van begrippen en afkortingen.....	52
B2 Delfland in kengetallen.....	54
B3 Verbonden partijen.....	55
B4 Risico's en beheersmaatregelen.....	59
B6 Portefeuilles Dijkgraaf en Hoogheemraden Delfland 2019-2023	67

Leeswijzer

Voor u liggen de Programmabegroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2027 van het Hoogheemraadschap van Delfland. Hierin laat het hoogheemraadschap zien hoe het omgaat met de inkomsten en uitgaven.

In het eerste hoofdstuk schetsen we een algemeen beeld van de financiën van Delfland. In hoofdstuk 2 geven we het meerjarenperspectief. In hoofdstuk 3 beschrijven we de programma's, inclusief de overkoepelende thema's, die als afzonderlijke programmalijnen zijn opgenomen. De hoofdstukken 4, 5 en 6 geven achtereenvolgens inzicht in de exploitatierekening, de balans en de investeringsuitgaven. In hoofdstuk 7 lichten we de financiering toe. In de bijlagen vindt u een lijst van begrippen en afkortingen, Delfland in kengetallen, een toelichting op verbonden partijen, een overzicht van risico's en beheersmaatregelen en de portefeuilleverdeling.

In de diverse hoofdstukken en bijlagen zijn de paragrafen verwerkt die verplicht zijn conform het Waterschapsbesluit, artikel 4.11. Dit zijn:

- a. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar (hoofdstuk 1, paragrafen 1 tot en met 3)
- b. Uitgangspunten en normen (hoofdstuk 1, paragraaf 4)
- c. Kostentoerekening (hoofdstuk 1, paragraaf 4)
- d. Incidentele baten en lasten (hoofdstuk 1)
- e. Bedrijfsvoering (hoofdstuk 3, paragraaf 6)
- f. Waterschapsbelastingen (hoofdstuk 3)
- g. Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen (hoofdstuk 5)
- h. EMU-saldo (hoofdstuk 5)
- i. Weerstandsvermogen (hoofdstuk 5)
- j. Financiering (hoofdstuk 7)
- k. Verbonden partijen (bijlage B3)

1. Inleiding

Met de Begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026 geven wij invulling aan de uitvoering van het bestuursakkoord 'Iedereen aan de slag voor water' (2019-2023), de Kadernota 2023 en het Waterbeheerplan 6 (2022-2027).

Dit is de laatste begroting van de lopende bestuursperiode. Normaal gesproken betekent dit dat we met gepaste trots willen terugkijken op wat er is gerealiseerd van de voornemens uit het bestuursakkoord. Deze trots is er ook zeker, alleen overheersen dit jaar de externe onzekerheid door de oorlog in Oekraïne en de invloed van de sterk gestegen prijzen. Deze begroting heeft dezelfde opzet en structuur als de Begroting 2022. In dit inleidende hoofdstuk schetsen wij de hoofdlijnen van de begroting.

1.1 Externe ontwikkelingen

De ontwikkelingen in de begroting liggen in lijn met de schets zoals wij die gaven in de Kadernota 2023. De ontwikkelingen op het vlak van inflatie zijn wel duidelijk sterker. Dat zal uiteindelijk ook verder strekken dan de werkzaamheden van Delfland. Wij lichten de ontwikkelingen hieronder nader toe.

Toenemende inflatie en kostenstijgingen

De inflatie is sinds de opstelling van de kadernota verder gestegen en er is nog geen zicht op een afvlakking. De gestegen prijzen werken door op ons werk en dat laat zich het sterkst voelen in de zuiveringstaak. Naast de sterk toegenomen prijzen is er ook de onzekerheid of materialen wel beschikbaar komen.

Wat betreft de lasten voor belastingbetalers houden we vast aan het Bestuursakkoord 2019-2023, met uitzondering van de sterk gestegen kosten voor energie. Hiervoor zetten we in 2023 noodgedwongen een energieopslag op het zuiveringstarief, want het opvangen van deze extreme prijsstijgingen binnen het huidige tarief is niet realiseerbaar.

Voor een deel van de andere kostenstijgingen hebben we ruimte kunnen maken om deze op te vangen met efficiencymaatregelen.

Cyberveiligheid en ICT

De oorlog in Oekraïne leidt ook tot een versterkt cyberrisico, boven op de aandacht die er al voor dit onderwerp was. Cyberveiligheid is een zeer relevant onderwerp dat ook de komende jaren uiterst belangrijk blijft, mede door de verdere digitalisering van ons werk. Dit stelt vanzelfsprekend hoge eisen aan de ICT-veiligheid binnen Delfland. Als die niet op orde is, is Delfland kwetsbaar voor cyberaanvallen en als gevolg daarvan bestaat er risico op het uitvallen van vitale processen. De afgelopen periode zijn al belangrijke maatregelen doorgevoerd. De komende jaren werken we, mede in het kader van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), verder om informatiebeveiliging structureel en blijvend in de organisatie en processen in te bedden. In lijn met de kadernota zijn hiervoor extra middelen begroot.

Klimaatverandering

Het klimaat lijkt sneller te veranderen dan tot dusverre is gedacht en de verandering is ook extremer dan eerder gedacht. Zowel vermindering van de uitstoot van broeikasgassen als aanpassing aan een veranderend klimaat is van steeds groter belang. In 2023 zal het KNMI met nieuwe klimaatscenario's komen waarin deze nieuwe inzichten zijn verwerkt. In welke mate dit consequenties voor Delfland zal hebben, is nog niet bekend. Op Europees en landelijk niveau worden de ambities versneld om klimaatdoelen voor vermindering van de uitstoot van broeikasgassen te halen. Ook de grote overstromingen in Limburg, Duitsland en België en wateroverlast in andere delen van Nederland in de zomer van 2021 hebben geleid tot extra aandacht voor klimaatverandering en hoe we daarmee omgaan.

De Verenigde Vergadering (VV) heeft het belang om rekening te houden met klimaatverandering onderstreept door de motie 'Klimaatverandering: Klaar voor een robuuste toekomst!' aan te nemen. De motie roept op om bij de uitvoering van onze taken en verantwoordelijkheden waar mogelijk rekening te houden met de te verwachten klimaatontwikkelingen op de lange termijn en wat Delfland kan doen om deze te beperken,

zowel bij onze investeringsbeslissingen als bij de vergunningverlening. Hieraan wordt gewerkt binnen de programma's Klimaatadaptatie en Duurzaam Circulair.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen zoals de energietransitie, de vraag naar meer groen en recreatie en de grote woningbouwopgave hebben impact op de fysieke leefomgeving. In het nieuwe regeerakkoord zijn de ambities voor de realisatie van de woningbouwopgave versneld. Dit gaat impact hebben op ons al dichtbebouwd gebied. Aan de vooravond van deze begroting is bekend geworden dat in Zuid-Holland en daarmee ons werkgebied ruim 230.000 nieuwe woningen worden gepland. De ruimte wordt bij meer woningbouw intensiever gebruikt en dit kan leiden tot nog minder onverhard oppervlak om water op te vangen. Delfland zoekt continu naar manieren om versterkt invloed te kunnen uitoefenen op de inrichting van de fysieke leefomgeving. Dit vraagt om intensieve samenwerking met andere partijen en participatie in processen van anderen. Vooralsnog leidt dit voor 2023 niet tot een behoefte aan extra middelen.

Transitie landelijk gebied

Het kabinet heeft in zijn coalitieakkoord aangekondigd dat het € 25 miljard tot 2035 beschikbaar stelt voor de realisatie van de drie internationaal verplichtende doelen – natuur/stikstof, klimaat en Kaderrichtlijn Water (KRW) – in een Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) onder de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Het uitgangspunt is een transitie naar duurzame kringlooplandbouw en natuurherstel. Dit biedt voor Delfland kansen om doelen te halen op het gebied van waterkwaliteit, bodemdaling, klimaat en biodiversiteit. De verwachting is dat er door deze landelijke ontwikkelingen en urgentie een toenemende (bestuurlijke) aandacht zal ontstaan. Vanuit het Rijk en de provincie wordt nadrukkelijk betrokkenheid van de waterschappen gevraagd om mede vorm te geven aan de integrale gebiedsprocessen. De rol van de waterschappen verandert hierdoor, wat leidt tot meer inspanningen van Delfland. Het afgelopen halfjaar is de publieke aandacht in sterke mate gericht geweest op de stikstofcrisis. Onlangs is het rapport 'Wat wel kan' van dhr. J. Remkes uitgebracht en dit zal voorzien worden van een kabinetsreactie. De opgave is groot en ook voor de waterschappen van groot belang.

De Nieuwe Groote Lucht

AWZI De Groote Lucht komt aan het eind van zijn levensduur. Mede door de sterk toegenomen bebouwing is bovendien de capaciteit te beperkt. De Nieuwe Groote Lucht wordt daarom voorbereid. In 2022 zijn hierover afspraken gemaakt met de gemeente Vlaardingen en is gekozen voor het opzetten van de projectorganisatie die De Nieuwe Groote Lucht verder moet uitwerken en voorbereiden. De eerste inschatting van de benodigde investeringen is opgenomen in de meerjarenraming. Voorlopig is 2030 het jaar waarin De Nieuwe Groote Lucht operationeel kan zijn.

Krapte op de arbeidsmarkt

Om bestaande en nieuwe uitdagingen te kunnen aanpakken, heeft Delfland medewerkers nodig met de juiste competenties en vaardigheden. De krapte op de arbeidsmarkt maakt dat de invulling van vacatures een grotere inzet vraagt. Gelukkig slagen we er wel in om nieuwe medewerkers aan ons te binden.

Inwoners en bedrijven

Onze inwoners, instellingen en bedrijven merken in sterke mate de gevolgen van de oorlog in Oekraïne. De inflatie is veel hoger dan verwacht bij de opstelling van de kadernota. Dit raakt ook de koopkracht van onze ingezetenen en bedrijven. Dit kan doorwerken op de inning van de heffingen. Op dit moment is dit laatste een onzekere factor, waarvoor geen nieuwe beheersmaatregelen worden voorgesteld. We volgen samen met de Regionale Belastinggroep scherp hoe de betalingen verlopen en zullen waar dat nodig is betalingsafspraken maken.

1.2 Uitgangspunten, normen en kostentoerekening

De Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027 zijn gebaseerd op het bestuursakkoord 'Iedereen aan de slag voor water' (2019-2023), de Kadernota 2023 en de gewijzigde prognose van de structurele mutaties uit de Bestuursrapportage (Burap) 2022.

Het Bestuursakkoord 2019-2023 gaat voor de gehele collegeperiode voor zowel inwoners als bedrijven uit van gelijkblijvende lasten. De extreem gestegen kosten door de oorlog in Oekraïne noodzaken ons ertoe om hierop een uitzondering te maken. Het opvangen van deze kosten binnen het huidige tarief is niet realiseerbaar. Daarom zetten we hiervoor in 2023 noodgedwongen op het zuiveringstarief een energieopslag van € 15 per vervuilingseenheid (v.e).

De watersysteemheffing kent in 2023 een stijging van € 4 per ingezetene. Deze stijging is vorig jaar al in de in meerjarenraming gepresenteerd en in de Kadernota 2023 aangekondigd. De stijging wordt mede veroorzaakt door de beperkte ruimte in de tariefдемпingsreserve. In 2022 konden we nog € 8,7 miljoen tariefдемпing inzetten, voor 2023 is dit ruim € 5 miljoen minder.

Met uitzondering van de energieprijzen en de verhoogde zuiveringsheffing volgt de Meerjarenraming 2024-2027 de Kadernota 2023. Ook de ontwikkeling van het belastingareaal is conform de kadernota: er wordt rekening gehouden met een jaarlijkse groei van het aantal ingezetenen en de daaraan gekoppelde groei van woningen en vervuilingseenheden van 1%.

Voor de lastenprofielen zijn in 2024 de beschikbare tariefдемпingsreserves ingezet en daarna zijn de tarieven op basis van de kostentoedeling en verwachte belastingeenheden bepaald. De meerjarige tarieven laten een stijging zien. Deze wordt veroorzaakt door de eindigheid van de beschikbare reserves voor tariefдемпing en een jaarlijks oplopend prijsniveau.

Voor het opstellen van de Programmabegroting 2023 en de hierop aansluitende meerjarenraming tot en met 2027 zijn onderstaande uitgangspunten en normen gehanteerd:

- *Kostenverdeling*

De in 2022 vastgestelde nota Systematiek Kostenverdeling vormt de basis voor de Begroting 2023 voor wat betreft de toerekening van kosten aan de twee wettelijke taken.

- *Inflatie*

Voor de meerjarenraming is uitgegaan van een indexering van de kosten van 2%.

- *Loonkosten*

In de Begroting 2023 is uitgegaan van een loonkostenontwikkeling van 4% in 2023 ten opzichte van 2022. Voor de jaren 2024-2027 wordt uitgegaan van 2%.

- *Onvoorzien*

In de meerjarenraming is € 0,1 miljoen voor onvoorziene kosten (wettelijk onvoorzien) opgenomen.

- *Groei heffingseenheden*

Voor de groei van het areaal aan ingezetenen, huishoudens en gebouwd wordt uitgegaan van 1%. Voor de zuiveringsheffing bedrijven is rekening gehouden met een gelijk aantal vervuilingseenheden van 306.700 voortvloeiend uit de analyse uit de jaarstukken 2021 en de Burap 2022.

In de berekening van de tarieven is het percentage kwijtschelding en oninbaar gehanteerd zoals dat tot en met 2021 is gerealiseerd.

- *Uurtarieven 2023*

Voor externe subsidieaanvragen en levering van diensten aan derden gelden in 2023 de uurtarieven in onderstaande tabel:

Tabel 1.1: Uurtarieven 2023 (exclusief btw)

Component/schaal (in €)	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Loonkosten inclusief overhead	69	72	75	81	88	95	103	113	123

- *Kostentoerekening*

Voor de toerekening van de kosten voor de watersysteemtaak aan de verschillende categorieën belastingplichtigen wordt de verdeling conform de door de VV vastgestelde kostentoedelingsverordening 2022 gehanteerd.

- *Vergelijkende begrotingscijfers 2022*

De begrotingscijfers van 2022 zijn gebaseerd op de primaire begroting, inclusief de begrotingswijzigingen uit de Burap 2022.

Binnen de programma's wordt steeds het verschil tussen de Begroting 2023 ten opzichte van de Begroting 2022 toegelicht.

1.3 Financiële ontwikkeling van 2022 naar 2023

In de begroting wijzigt het exploitatiesaldo met € 6,5 miljoen. Dit is het gevolg van € 35,5 miljoen hogere kosten en € 29 miljoen hogere opbrengsten. De grootste ontwikkeling hierin wordt veroorzaakt door de sterk gestegen energieprijzen. Dit werkt ook door in een hogere opbrengst van de verkoop van groengas. De kosten stijgen hierdoor met € 28,1 miljoen, de opbrengsten nemen ook toe, maar veel minder sterk: met € 5,5 miljoen. Per saldo resteert er een stijging van € 22,6 miljoen. Voor deze stijging is een opslag in het tarief van de zuiveringsheffing verwerkt van € 15 per vervuilingseenheid.

1.4 Incidentele baten en lasten

In de begroting is het saldo van incidentele baten en lasten € 0,4 miljoen. Dit saldo is als volgt gespecificeerd:

Programma	Omschrijving	Bedrag (* € 1 miljoen)
Baten:		
Financiën Algemene dekkingsmiddelen	schadevergoeding lagere inkomsten zuiveringsheffing a.g.v. corona	-2,0
Reserves	onttrekking aan de reserve tariefdemping watersysteemtaak	-2,7
Reserves	onttrekking aan de reserve tariefdemping zuiveringsbeheer	-3,1
Subtotaal baten		-7,8
Lasten		
Waterkwaliteit	Bebordingsplan recreatief medegebruik	0,1
Financiën	Inhuurkosten moeilijk vervulbare functies	0,2
Organisatie en bedrijfsvoering	Inhuurkosten moeilijk vervulbare functies	0,1
Reserves	Reservering voor toekomstige kapitaallasten zuiveringstaak	7,0
Subtotaal lasten		7,4
Saldo incidentele baten en lasten		-0,4

2. Meerjarenperspectief

2.1 Exploitatie

De Meerjarenraming 2024-2027 heeft een indicatief karakter. Allereerst wordt elk jaar bij de meerjarenraming het voorbehoud gemaakt dat in het proces van kadernota en begroting in het komende jaar pas definitieve voorstellen worden gedaan.

Voor de raming 2024-2027 gelden bovendien de volgende bijzonderheden:

- a. In 2023 zijn er waterschapsverkiezingen en het daarna op te stellen bestuursakkoord kan wijzigingen aanbrengen in de doelen en de daaraan gekoppelde financiën.
- b. Voor de raming van de kosten van de dienstverleningsvergoeding PPS (publiek-private samenwerking) is uitgegaan van een stijging met 24% ten opzichte van de bijgestelde Begroting 2022. De stijging houdt rekening met een sterke stijging van de meest bepalende indices die worden gebruikt voor de bepaling van de hoogte van de vergoeding. De stijging van de index elektriciteit tot 805 is daarmee afgedekt. In de bestuursrapportage staat deze index op 529.
- c. In de meerjarenraming blijven de hogere kosten voor energie doorlopen en zijn deze voor € 22,6 miljoen verwerkt in de opbrengst van de zuiveringsheffing. Als de stijging van de energiekosten minder wordt, zal in het betreffende jaar ook de energieopslag afnemen.
- d. In de meerjarenraming is een bijdrage van € 3 miljoen aan de gemeente Den Haag opgenomen voor Molenvliet in het jaar 2024. Tegenover deze uitgave staat een onttrekking aan de reserve kapitaallasten watersysteembeheer. Hiervoor is gekozen omdat schommelingen in bijdragen aan derden een gelijkmatige ontwikkeling van het tarief belemmeren. In verschillende programma's komen bijdragen aan derden voor. Deze bijdragen kunnen sterk verschillen in omvang en het moment van realiseren is niet goed vooraf te begroten. Door voor deze bijdragen een aparte egaliseriereserve aan te wijzen, kan een gelijkmatige tariefontwikkeling worden ondersteund. Hiervoor wordt een overzicht opgesteld waarin alle programma's aan de orde komen. In aanvang werd voor de bijdrage voor Molenvliet nog uitgegaan van een investering door Delfland. Dit is onderdeel geweest van de bedragen die ten grondslag liggen aan de reserve kapitaallasten watersysteem. De overzichten worden betrokken bij de opstelling van de Begroting 2024. Voor het vormen van een nieuwe egaliseriereserve zal in 2023 een besluit aan de VV worden voorgelegd.

Voor de hele meerjarenraming geldt dat de financiële ontwikkeling niet per programma wordt toegelicht. In de basis geldt voor alle programma's dat de kosten steeds verder toenemen als gevolg van de stijgende prijzen en de raming van de kapitaallasten van de investeringsagenda. In de tabel van het meerjarenperspectief is dit niet direct bij alle programma's zichtbaar, omdat de hogere kosten voor loonontwikkeling en inflatie vanaf 2024 staan geraamd in het onderdeel Financiën. De meerjarenraming geeft de eerder gemaakte afspraken weer conform de Kadernota 2023. Vanaf 2024 geeft de meerjarenraming een jaarlijkse stijging van lonen en prijzen met 2% weer. Hiertegenover staat een jaarlijks stijgende belastingopbrengst met 1% als gevolg van de groei van het aantal ingezetenen, het areaal gebouwd en de toename van het aantal vervuilingseenheden.

Jaarlijks wordt in de kadernota dit uitgangspunt geactualiseerd. In de belastingtarieven is in de meerjarenraming rekening gehouden met het gegeven dat het verschil zal worden gedekt middels een hoger tarief.

Voor 2024 is overigens ook de beschikbare ruimte uit de reserve tariefdemping voor het watersysteem en het zuiveringssysteem ingezet voor respectievelijk € 1,0 miljoen en € 3,4 miljoen. Daarmee resteert eind 2024 € 0,2 miljoen en respectievelijk € 0,3 miljoen in beide reserves tariefdemping.

Meerjarenperspectief

Programma (bedragen *€ 1 miljoen)	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterkeringen en Waterbewustzijn	27,3	27,9	28,4	28,4	30,5
Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	13,6	14,3	14,7	15,0	15,7
Waterkwantiteit en Klimaatadaptatie	43,7	46,0	42,4	41,0	40,7
Waterketen en circulariteit	117,7	121,1	119,2	120,5	121,8
Financiën	-258,1	-259,3	-263,3	-265,3	-265,4
Organisatie en bedrijfsvoering	51,9	51,0	49,5	49,3	48,8
Begrotingssaldo 2023-2027	-4,0	1,0	-9,1	-11,1	-7,8
Onttrekking reserve tariefdeemping	-6,8	-4,4	-0,3		0,0
Onttrekking vrije reserve	-1,4	-1,4	-0,7	-0,5	0,0
Dotatie toekomstige lasten	12,2	4,8	10,1	11,6	7,8
Totaal	0	0	0	0	0

2.2 Duurzaam evenwichtige financiën

Vanuit de VV is aandacht gevraagd voor het evenwicht in de Delflandse financiën op langere termijn. Dit raakt de toedeling van de kosten van de watersysteemheffing, de zorgen over de gelijkblijvende rentelast, de stijgende prijzen en de mogelijk groter wordende opgave door klimaatverandering en vervanging van een groot deel van de zuiveringscapaciteit. Ook worden vanuit Europa aanscherpingen in de regelgeving gemaakt. De VV heeft in een motie gevraagd om ook op langere termijn, na deze bestuursperiode, een duurzame balans tussen opgaven, kosten, opbrengsten en schuldpositie te blijven realiseren. In de voorbereiding van de begroting is hieraan op meerdere manieren aandacht besteed. Daarbij gaat het om meer dan een jaarlijks sluitende begroting, de schuldpositie en de ontwikkeling van de lastenprofielen.

In de bedrijfsvoering van Delfland krijgt het behalen van efficiencyvoordelen sterke aandacht. Bij de kadernota is bijvoorbeeld afgesproken dat een aantal nieuwe uitgaven en intensiveringen van beleid worden ingepast in de begroting door de directie te vragen scherper financieel te sturen.

Aanvullend hierop is in de begroting 2023 ruimte gemaakt om een deel van de kostenstijgingen die losstaan van de kostenstijgingen op de energiemarkt op te vangen.

Renteontwikkeling

Delfland heeft de afgelopen periode niet kunnen profiteren van de daling van de rentestand op de kapitaalmarkt. De rente van de leningen die zijn afgesloten in de periode tot 2010 kan niet beïnvloed worden. De looptijd is een gegeven en de te betalen rente ook. Een vervroegde aflossing zal gepaard gaan met een boeterente en dat zorgt ervoor dat er geen noemenswaardig voordelig effect overblijft.

In de afgelopen periode is er wel afgelost op de PPS-lening en de aflossingen op de overige leningen gaan plaatsvinden vanaf eind 2023. De afgelopen jaren zijn de voordelige kasstromen verzameld tot een voordelige rekening-courantpositie van € 70 miljoen. Hierover is geen rente ontvangen en dit bedrag wordt gebruikt voor de aflossingen in 2023 en 2024 en de financiering van nieuwe investeringen.

Voor de korte termijn is er geen sprake van het aantrekken van nieuwe langlopende leningen. Deze zijn eerst nodig vanaf 2026.

Meerjarig beeld

Uit de meerjarenraming blijkt dat het tarief voor de watersysteemtaak na de inzet van de reserve tariefdeemping redelijk constant kan blijven. Het tarief stijgt weliswaar met circa € 7 miljoen, maar rekening houdend met het wegvallen van de mogelijkheid van tariefdeemping, de groei van de heffingseenheden en een jaarlijkse prijscorrectie van 1% vanaf 2024 is dit constant te noemen. Hierin zijn geen nieuwe opgaven verwerkt op het vlak van klimaatverandering.

Inpasbaarheid van De Nieuwe Groote lucht

De financiële inpasbaarheid van De Nieuwe Groote Lucht wordt het komende jaar verder uitgewerkt. De installaties worden voor een lange tijd vooruit gebouwd en houden dus ook rekening met een verdere groei van het verzorgingsgebied. De capaciteit zal straks zo'n 60% groter zijn dan de huidige Groote Lucht nu kan leveren. Er wordt dus ook voor de toekomst gebouwd. In de begroting zijn reserveringen opgenomen voor toekomstige lasten van De Nieuwe Groote Lucht. Het jaarlijkse voordeel dat ontstaat door aflossing van de PPS-lening wordt toegevoegd aan de reservering voor de kapitaallasten van De Nieuwe Groote Lucht. Hiermee wordt een eerste invulling gegeven aan het zorgvuldig inpassen van De Nieuwe Groote Lucht.

Het ligt voor de hand om bij de start een groter deel van de reserve hiervoor in te zetten en dit af te bouwen naarmate het aantal ingezetenen toeneemt.

3. Programma's

3.1 Waterkeringen en waterbewustzijn

3.1.1 Programmalijn: Waterkeringen

Doel: Veilige toekomstbestendige waterkeringen.

De primaire, regionale en overige waterkeringen zijn stevig en toekomstbestendig, zodat in het beheergebied veilig kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. We zorgen voor adequaat onderhoud en we beoordelen de waterkeringen periodiek op stabiliteit en hoogte. We nemen risicogestuurd passende maatregelen die we afstemmen met de omgeving.

Prestatie-indicator: het percentage keringen op orde op basis van het actuele oordeel voor de primaire en regionale keringen.

De prestatie-indicator geeft de mate weer waarin de keringen voldoen aan de door Rijk en provincie vastgestelde normen, voor de primaire en regionale waterkeringen, op basis van de beschikbare toetsresultaten. Afgekeurde keringen brengen we op orde.

Prestatie-indicatoren: Mate waarin primaire en regionale waterkeringen voldoen aan normen

Prestatie-indicator	Streefwaarden						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Primaire waterkeringen (55 kilometer)	100%	87%	87%	87%	87%	87%	87%
Regionale waterkeringen (437 kilometer)	86%	87%	88%	89%	90%	91%	91%

Activiteiten 2023:

- We brengen en houden de keringen op orde door inspectie, (maai- en snoei-) onderhoud, testsluiting van de boezemcompartimentskeringen en in beeld brengen van oeverconstructies langs keringen.
- We geven invulling aan de zorgplicht boombeheer.
- We richten het proces van op orde brengen van de keringen efficiënter in door als pilot een extra project-ontwikkeelfase in te richten met als doel een slagvaardiger realisatie.
- In 2023 maken we definitieve afspraken met de programmadirectie van het Hoogwaterbeschermingsprogramma en Rijkswaterstaat over het op orde brengen van de afgekeurde trajecten in de Delflandse Dijk. Ook wordt toegewerkt naar de afronding van de beoordeling van de regionale keringen.

3.1.2 Programmalijn: Waterbewustzijn

Doel: De meerwaarde van gedragsinzichten voor ons werk herkennen en er op gepaste wijze resultaat uit halen.

Activiteiten 2023:

- Kennis over gedrag ontwikkelen en borgen binnen en buiten de organisatie.
- Gedragsinzichten toepassen binnen programma's en projecten: projectmatig leren en experimenteren.

3.1.3 Exploitatie Waterkeringen en waterbewustzijn

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterkeringen	26,8	27,0	27,6	28,12	28,1	30,2
Waterbewustzijn	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal	27,0	27,3	27,9	28,4	28,4	30,5

Het exploitatiesaldo in het programma stijgt met € 0,3 miljoen door hogere kosten die worden veroorzaakt door:

Waterkeringen

- € 0,3 miljoen hogere kosten conform de Kadernota 2023 (€ 0,1 miljoen muskusrattenbeheer, € 0,2 miljoen bloem- en kruidenrijke dijken en bomenbeheer).

Waterbewustzijn

- Het vervallen van de incidentele korting op het budget waterbewustzijn van € 0,1 miljoen. Oorspronkelijk bedroeg de korting € 0,2 miljoen.

3.1.4 Investeringsuitgaven Waterkeringen en waterbewustzijn

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterkeringen	11,3	15,3	14,1	14,1	14,4	14,4
Totaal	11,3	15,3	14,1	14,1	14,4	14,4

De investeringsraming 2023 is iets hoger dan geraamd in de Kadernota 2023. De belangrijkste reden hiervoor is dat een deel van de begrote uitgaven voor 2022 over de jaargrens heen schuiven. Dit is ook vermeld in de Burap 2022.

Investeringsprojecten Waterkeringen

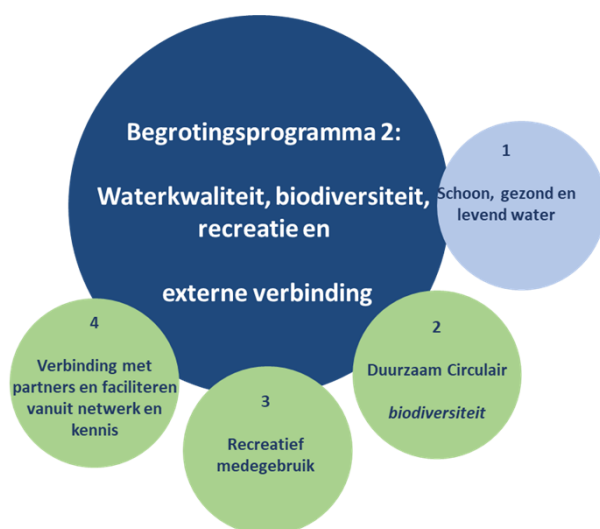
Wat gaan we daarvoor doen?

Begroting 2023
(€1 miljoen)

Groot onderhoud regionale keringen 16 km

15,3

3.2 Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding

3.2.1 Programmalijn: Waterkwaliteit

Doel: Schoon, gezond en levend water.

Het water in het beheergebied is schoon, gezond en levend voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De ecologische en chemische waterkwaliteit van Delfland voldoet in 2027 aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en we werken aan de verdere verbetering van de waterkwaliteit in overig water. Samen met onze gebiedspartners nemen we hiervoor de noodzakelijke maatregelen. We zorgen daarnaast voor adequaat onderhoud, beleid, vergunningverlening en handhaving.

Prestatie indicatoren

Prestatie-indicator	Streefwaarden						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1) Zomergemiddelde stikstofgehalte Boezem Westland/Midden Delfland & Boezem Haaglanden/Schie	2,8 & 2,1 mg/l	2,3 & 2,0 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l
2) ESF's: aantal verbeterstappen m.b.t. de 8 ESF's in de KRW-waterlichamen	-	14	14	14	14	14	14
3) Toxiciteit: percentage metingen gewasbeschermingsmiddelen dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	81	92	94	96	98	99	100

Activiteiten 2023:

Emissiereductie

- In opvolging van de Gebiedsgerichte Aanpak in de glastuinbouw starten we met een nieuwe risicogestuurde Gebiedsgerichte Aanpak gericht op het type teelt, de ouderdom van glasopstallen en kwetsbare ecologie. We passen de resultaten uit het onderzoek naar boetes/sancties toe.
- We werken samen met de gebiedspartners uit de emissieloze kas aan de uitvoering van het actieplan en blijven het beleid van andere partijen beïnvloeden.
- In het agrarische gebied continueren we de samenwerking en blijven we streven naar sluiting van de grondstoffenkringloop in melkveegebieden, onder andere door onze bijdrage aan de subsidieregeling van de gemeente Midden-Delfland voort te zetten.

Ecologische optimalisatie waterbeheer

- Door ecologisch beheer en onderhoud van ons watersysteem kunnen waterplantzones meer tot ontwikkeling komen. Dit doen we met aangepast maaibeheer volgens de ecokleurenkoers en we voeren pilots uit om submerse (ondergedoken) waterplanten tot ontwikkeling te brengen.
- We zetten de aanpak van rivierkreeften voort, in samenwerking met diverse partijen: afvangen, beperken van graafschade en kennisopbouw. Op basis van de uitkomsten van de onderzoeken en vangpilots kunnen we de komende jaren de effectiviteit van beheers- en mitigerende maatregelen bepalen.

Ecologische inrichting watersysteem

- We continueren het voltooien en robuuster maken van het ecologisch netwerk, onder andere met natuurvriendelijke oevers, vispaaiplaatsen, vissenbossen en drijvende oevers.
- We verbeteren de vismigratie door vispassages aan te leggen daar waar het een positief effect heeft en (groot) onderhoud van de gemalen wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld bij de gemalen Dijkpolder en Noord-Kethelpolder.
- We voeren het best mogelijke onderhoud uit van de reeds aangelegde natte ecologische zones, zodat deze optimaal bijdragen aan de ecologie.

Overig

- We continueren en intensiveren de effectieve samenwerking met gemeenten en andere gebiedspartners om de KRW-doelen en de doelen voor overig water te halen. We nemen zelf maatregelen of stellen hiervoor een investeringsplan op. Daarnaast leveren we een bijdrage aan maatregelen van derden (gemeenten en andere gebiedspartners).
- We dringen bij de rijksoverheid aan op een steviger bronbeleid, waaronder een scherper toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen en andere stoffen die de waterkwaliteit bedreigen.
- We voeren de afspraken uit het Deltaprogramma Zoetwater uit. In 2023 wordt gestart met het kennisonderzoek naar robuustheid en optimalisatie Brielse Meer en de verdere uitvoering van de maatregel Beter Benutten Bergsluis. Daarnaast is er met belanghebbenden een proces opgestart voor een toekomstbestendige strategie Parksluizen om de zoutindringing te beperken. Onderdeel van dit proces is een verdiepend onderzoek naar technische maatregelen voor het tegengaan van zoutindringing.
- We vergroten onze kennis van microverontreinigingen, verzamelen data over de aanwezigheid en effecten van microverontreinigingen binnen ons gebied en lobbyen samen met andere overheden. We zetten in op verkennende onderzoeken op de drie sporen binnen de strategie: microplastics, medicijnresten en opkomende stoffen/zeer zorgwekkende stoffen (ZZS).
- We sluiten aan bij landelijke en regionale werkgroepen om kennis te vergroten en samenwerkingsverbanden te creëren. Door te lobbyen behartigen we samen met andere overheden de waterkwaliteitsbelangen en de borging daarvan in het beleid.
- Om verder grip te krijgen op microverontreinigingen ontwikkelen we een beleidskader.

Monitoring

- We blijven de waterkwaliteit monitoren, om de algemene waterkwaliteit in het gebied te volgen en de voortgang rond de KRW-doelen te bewaken. Ook verkennen we innovatieve onderzoeksmethoden, zoals bio-assays.
- We zetten eDNA in om overtreders op te sporen.

Prestatie-indicator: Kwaliteit van het zwemwater

Prestatie-indicator Zwemwaterkwaliteit	Streefwaarden						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken	2	6	6	5	4	3	3

Zwemwater

Activiteiten 2023:

- Voor de zwemlocaties Wollebrand, Madestein-Zuid en Madestein-Noord werken we samen met gemeenten een maatregelenpakket uit.
- Voor de overige zwemlocaties gaan we op basis van de watersysteemanalyses in gesprek met betrokken partijen om te bepalen welke maatregelen het meest effectief en evenwichtig zijn om de zwemwaterkwaliteit te verbeteren.
- Bij al deze gesprekken gebruiken we het in 2021 vastgestelde afwegingskader zwemwater als uitgangspunt.
- We maken samen maatregelenplannen voor de zwemlocaties op grond van verantwoordelijkheden en gezamenlijke financiering.

3.2.2 Programmalijn: Biodiversiteit

Doel: Delfland zet zich actief in voor de biodiversiteit door verbeteringen in werk en terreinen uit te voeren en bij alle werkzaamheden flora en fauna te ontzien. Daarmee dragen we bij aan biodiversiteitsherstel.

Activiteiten 2023:

Om de versterking van de biodiversiteit te realiseren zetten we in op:

1. Biodiversiteit op eigen terreinen: 1. ontwikkeling van streefbeelden en de werkwijze natuurrijke dijken, 2. borging van de biodiversiteit in het groot onderhoud van waterbergingen en 3. borging van biodiversiteit in de inrichting van bedrijfsterreinen.
2. De vastlegging van biodiversiteit in de werkwijze van projecten en ondersteuning van projectteams in de toepassing van de daarvoor ontwikkelde instrumenten.
3. De ontwikkeling van een blauwdruk en start met een pilot voor een blauwgroen netwerk waarin watergangen, oevers en keringen leef- en migratieruimte bieden aan planten en dieren en verbonden zijn met andere natuurnetwerken.
4. De doorontwikkeling van de inzet op biodiversiteit vanuit de vijf icoonsoorten, waarbij we samenwerken met onze gebiedspartners en uitnodigen tot participatie. De vijf icoonsoorten, ofwel 'small five van Delfland', zijn representatief voor de bijdrage die Delfland in de uitvoering van zijn taken kan leveren aan versterking van de biodiversiteit. De vijf icoonsoorten zijn: grutto, weidehommel, glassnijder (een libelle), bittervoorn en rugstreeppad.

3.2.3 Programmalijn: Recreatief medegebruik

Doel: Delfland faciliteert recreatief medegebruik waar mogelijk (kansen grijpen).

Activiteiten 2023:

- We voeren de in 2022 vastgestelde visie voor recreatief medegebruik uit, waaronder het bebodingsplan en het onderzoek naar de wenselijkheid van de herinvoering van een registratiesysteem voor vaartuigen.
- Samen met de provincie voeren we een draagkrachtanalyse uit om de impact van waterrecreatie op het watersysteem beter in beeld te brengen

3.2.4 Verbinding met partners en facilitering vanuit netwerk en kennis

Doel: Het waterbelang en de doelen van Delfland inbrengen en borgen in ruimtelijke en complexe plannen van derden voor de fysieke leefomgeving. Daarnaast kennisuitwisseling in binnen- en buitenland en ondersteuning van het streven om 20 miljoen mensen en 40 stroomgebieden wereldwijd te voorzien van schoon, voldoende en veilig water.

Activiteiten 2023:

- We houden de Watervisie actueel. Door het gebruik van de Watervisie in onze ambtelijke en bestuurlijke contacten met andere overheden leren en ervaren we wat nodig is om deze verder te ontwikkelen.
- Met water en bodem als leidend principe adviseren wij bij gemeentelijke plannen. Het wateradvies blijft ook met invoering van de Omgevingswet het instrument hiervoor. Om de doelen van de Omgevingswet te kunnen realiseren, vindt nauwe samenwerking met gemeenten plaats.
- We werken samen en maken afspraken met gemeenten over de gezamenlijke wateropgaven en borgen deze in de water-/klimaatplannen van de gemeenten.
- Met (proces)instrumenten als de Watervisie, watertoets en waterplannen zorgen wij ervoor dat Delfland vroegtijdig betrokken is bij kansen in de fysieke leefomgeving, om deze te combineren met de realisatie van de eigen opgave. Gemaakte afspraken leggen we vast in samenwerkingsovereenkomsten.
- Bij complexe plannen van derden zorgen we als Delfland voor een integrale en gecoördineerde aanpak. Via deze weg van samenwerken borgen we onze belangen en nemen we gezamenlijk verantwoordelijkheid voor verbeteringen in de fysieke leefomgeving.
- We participeren in initiatieven van derden en dragen daarmee bij aan verbetering van de fysieke leefomgeving; daar waar mogelijk koppelen we onze wateropgaven aan deze initiatieven. Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, Nationaal Park Hollandse Duinen en Broekpolder 2040 zijn voorbeelden van de initiatieven die in 2023 worden voortgezet.
- Voortzetting van activiteiten in het buitenland door deelname aan de Blue Deal programma's Colombia, Ghana, Indonesië en Zuid-Afrika (digitaal of missies ter plaatse, afhankelijk van de situatie ter plaatse).

3.2.5 Exploitatie Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterkwaliteit	11,5	10,9	11,7	12,0	12,3	13,1
Biodiversiteit	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
Recreatief medegebruik	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6
Externe verbinding	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Totaal	14,2	13,6	14,5	14,8	15,1	15,8

Het exploitatiesaldo in het programma daalt in 2023 met € 0,6 miljoen door:

Waterkwaliteit (lagere kosten € 0,6 miljoen)

- Lagere kosten voor baggeren van € 0,2 miljoen door werkzaamheden uit te stellen naar 2024, zodat de uitvoering betrokken kan worden bij de programmatische uitwerking van het advies van de rekeningcommissie inzake baggeren.
- Lagere kosten voor bijdragen aan eigendommen van derden € 0,1 miljoen.
- Lagere kosten bij de voorbereiding en uitvoering van projecten door minder externen in te zetten € 0,3 miljoen

Biodiversiteit (lagere kosten € 0,1 miljoen)

De kosten dalen met € 0,1 miljoen door een incidentele verlaging van het budget voor materiële uitgaven.

Recreatief medegebruik (hogere kosten € 0,1 miljoen)

Hogere kosten voor de uitvoering van beleid, waaronder het bebordingsplan.

3.2.6 Investeringsuitgaven Investeringsprojecten Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe beleving

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterkwaliteit	1,8	3,6	4,7	5,2	3,4	3,4
Totaal	1,8	3,6	4,7	5,2	3,4	3,4

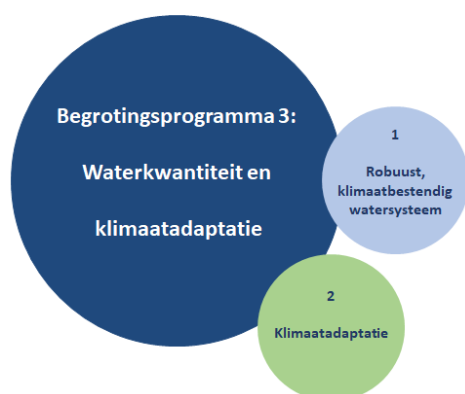
Investeringsprojecten Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe beleving

Begroting 2023

Uitgaven (*€1 miljoen)

Netwerk van Natte Ecologische Zones	3,0
Realisatie maatregelen waterkwaliteit in overig water	0,3
Realisatie vismigratievoorzieningen	0,3

3.3 Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

3.3.1 Programmalijn: Waterkwantiteit

Doel: Een robuust, klimaatbestendig watersysteem.

In 2027 is het watersysteem zodanig ingericht dat in het beheergebied kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. De kans op inundatie van het gebied door hevige regenval wordt zodanig verkleind dat deze aan de normering voldoet.

Prestatie-indicator: het oppervlak van het beheergebied van Delfland (totaal: 40.600 hectare) dat voldoet aan de normen voor inundatie zoals genoemd in de provinciale waterverordening.

Prestatie-indicator: Voldoet aan normering voor inundatie in hectare

Prestatie-indicator	Streefwaarden						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare).	40.015	39.925	40.060	40.200	40.325	40.450	40.600
	98,70%	98,30%	98,70%	99,00%	99,37%	99,70%	100%

Activiteiten 2023:

- We monitoren de waterpeilen. Met die informatie, aangevuld met de weersverwachtingen, bedienen we de gemalen en stuwen. Dat doen we om wateroverlast te voorkomen, om toevoer van zoet water te regelen en om bij te dragen aan de waterkwaliteit.

- Wij blijven inzetten op Rainlevelr, een oplossing om in glastuinbouwgebied wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen.
- We voeren dagelijks en groot onderhoud uit, zodat gemalen, stuwen, duikers, oevers, peilschalen, watergangen en andere kunstwerken in goede conditie zijn.
- Om de doelmatigheid en doeltreffendheid van het baggeren te vergroten, starten we in 2023 om aanbevelingen uit het rekeningcommissierapport verder uit te werken en te implementeren, met de al ingezette verbeteringen, in de werkwijze, het proces en de organisatie.
- We verbeteren en verbreden het onderhoudsbeheersysteem, zodat kwaliteitsverbetering mogelijk is bij het bepalen en inplannen van onderhoudswerkzaamheden. Zo weten we steeds beter wat we moeten doen om ons watersysteem in goede conditie te houden.
- Om dit onderhoudssysteem te vullen met betrouwbare gegevens, meten we de beschoeiingen in en bepalen we de onderhoudsstaat van een deel van de beschoeiingen.
- We werken zo veel mogelijk samen met onze partners en voeren maatregelen uit om het watersysteem te verbeteren.

3.3.2 Programmalijn: Klimaatadaptatie

Doel: De regio Delfland is klimaatbestendig en waterrobuust in 2050.

Activiteiten 2023:

- We vergroten in de eigen organisatie, en in de regio bij overheden, bedrijven, instellingen en inwoners, de kennis over en het bewustzijn van de impact van klimaatverandering en wat eenieder daaraan kan doen. Daarbij zorgen we voor verbinding tussen verschillende doelgroepen door middel van gezamenlijke activiteiten, campagnes en het realiseren van fysieke plekken waar voorlichting kan worden gegeven en zichtbaar gemaakt. Bijvoorbeeld aan de hand van groene Klimaatpleinen bij tuincentra, voorbeeldtuinen, groenblauwe schoolpleinen, gerealiseerde innovatieve oplossingen (bijvoorbeeld een waterstraat) en kennissessies. Daarnaast stimuleren we bedrijven, instellingen en inwoners om zelf maatregelen te treffen.
- We borgen klimaatadaptatie in Delflands handelen (in beleid, instrumenten en werkprocessen) en stimuleren andere partijen dit ook te doen. Daarbij zetten we ook in op het klimaatadaptief uitvoeren van eigen projecten en assets.
- We bepalen opgaven voor de thema's 'wateroverlast', 'droogte', 'hitte' en 'overstroming' en werken die – in samenwerking met gemeenten en andere impactrijke partijen – uit in (gebiedsgerichte) strategieën en concrete (meerjarige) afspraken (uitvoeringsagenda's en/of -plannen).
- We stellen begin 2023 de langetermijnstrategie voor wateroverlast vast en starten met de implementatie ervan. De focus ligt hierbij op het aanpassen van eigen instrumenten en het in samenwerking met andere overheden uitwerken van gebieds- en toekomstgerichte wateroverlastplannen, die de basis vormen voor verdere samenwerking en voorwaarden bij (ruimtelijke) ontwikkelingen. Zo mogelijk leidt dit in 2023 al tot concrete, uitgewerkte maatregelen en bijbehorende investeringsvoorstellen.
- We versterken het bestaande netwerk Klimaatkrachtig Delfland en zetten dit actief in om initiatieven en projecten te faciliteren en andere partijen te activeren. Daarbij maken we gebruik van het digitale platform Klimaatkrachtig Delfland.

3.3.3 Exploitatie Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

Programmalijn (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterkwantiteit	41,5	41,0	43,3	39,7	38,3	38,0
Klimaatadaptatie	2,5	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Totaal	44,0	43,7	46,0	42,4	41,0	40,7

De kosten in het programma dalen met € 0,3 miljoen. De belangrijkste oorzaken zijn:

Waterkwantiteit: (€ 0,5 miljoen lagere kosten)

- Lagere kosten door het vervallen van de extra baggerwerkzaamheden 2022 voor € 1,9 miljoen, werkzaamheden die oorspronkelijk voor 2021 waren voorzien.
- Lagere kosten voor de voorbereiding van Molenvliet (gemeente Den Haag), waarvoor een incidenteel budget was opgenomen in 2022 van € 0,8 miljoen.
- Lagere kapitaallasten doordat een aantal activa volledig zijn afgeschreven, voor € 0,5 miljoen.
- Hogere kosten voor vaarwegbeheer, het maaien en onderhouden van oevers en de afzet van bagger. In totaal € 0,9 miljoen met als oorzaak prijsstijgingen; hierbij zijn de afspraken meerjarig vastgelegd.
- Hogere kosten conform de kadernota van € 1,6 miljoen (voor het onderhoudsbeheersysteem € 0,2 miljoen, verbetering van het team baggerwerken € 0,2 miljoen en extra onderhoud € 0,5 miljoen).

Klimaatadaptatie (€ 0,2 miljoen hogere kosten):

- Hogere kosten door het vervallen van een in 2022 eenmalige korting op het werkbudget.

3.3.4 Investeringsuitgaven Waterkwantiteit

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterkwantiteit	3,6	6,0	6,0	5,0	5,0	5,0
Totaal	3,5	6,0	6,0	5,0	5,0	5,0

Investeringsprojecten Waterkwantiteit

Uitgaven (*€1 miljoen)	Begroting 2023
Groot onderhoud en/of renovatie van diverse gemalen	3,4
Nieuwbouw en/of vervanging van diverse gemalen	1,7
Verbeteringen in het watersysteem	0,9

3.4 Waterketen en circulariteit

3.4.1 Programmalijn: Waterketen

Doel: Doelmatig en toekomstbestendig transport van afvalwater en het zuiveringsproces. Delfland transporteert en zuivert afvalwater en verwerkt adequaat het vrijkomende zuiveringsslib. Daarbij optimaliseren wij de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transport- en zuiveringsproces.

Prestatie-indicator: Het verwijderingsrendement van stikstof en fosfaat

Streefwaarden							
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Verwijderingsrendement stikstof %	82%	80%	80%	80%	80%	80%	80%
Verwijderingsrendement fosfaat %	81%	80%	80%	80%	80%	80%	80%

Prestatie-indicator: Vermindering van rioolvreemd water in %

Streefwaarden							
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vermindering rioolvreemd water in %	1	1	1	1	1	1	1

Hoe minder rioolvreemd water, hoe beter het zuiveringsproces. Gemeenten en andere partijen hebben invloed op de hoeveelheid rioolvreemd water door de afkoppeling en andere rioleringsmaatregelen.

Activiteiten 2023:

- We transporteren en zuiveren continu het aangeboden stedelijke afvalwater en verwerken het daarbij vrijkomende zuiveringsslib. Naast deze taak geven we invulling aan de maatschappelijke behoeftes.
- We dragen actief bij aan de veiligheidscultuur en aan het vergroten van de operationele veiligheid.
- We opereren binnen de wettelijke kaders en vergunningen en vermijden overlast voor de omgeving. Daarmee dragen we bij aan een gezonde leefomgeving en de volksgezondheid.
- We gaan verder met de implementatie van het onderhoudsbeheersysteem (OBS) en de implementatie van assetsturing in de waterketen, waterkeringen en het watersysteem.

Hiermee kunnen we eenvoudiger het onderhoud plannen, de risico's beheersen en integraal (bij)sturen.

- We voeren klein en groot onderhoud uit aan onze zuiveringen en afvalwatertransport-gemalen. We bedienen onze installaties zo effectief en efficiënt mogelijk en we werken met risicogestuurd onderhoud. Daarmee geven we invulling aan de duurzame bedrijfsvoering.

3.4.2 Programmalijn: Transitie waterketen

Doel: Transitie van een lineaire naar een circulaire waterketen.

Delfland is onderdeel van de waterketen. Onze kerntaken zijn het transporteren en zuiveren van het afvalwater. Dit doen we duurzaam en in samenwerking met de andere waterketen-partners. We streven naar een toekomstbestendige waterketentransitie van lineair naar circulair.

Activiteiten 2023:

- We werken actief mee aan de totstandkoming van het nieuwe Europese beleid rond het lozen van afvalwater en verwerken dit in onze toekomstplannen en beleid.
- We geven verder invulling aan de geplande verduurzaming van de huidige zuiveringen, door nog betere zuivering van het effluent mogelijk te maken en de bestaande installaties voor slibverwerking verder te ontwikkelen. Dit doen we ook met behulp van de Gemeenschappelijke Regeling Slib en samen met afvalverwerkingsbedrijf HVC.

3.4.3 Programmalijn: Energie- en klimaatneutraal

Doel: Delfland is energieneutraal in 2025. Het energieverbruik is gelijk aan de opwekking van onze duurzame bronnen.

Prestatie-indicator: Energieneutraal in %

Streefwaarden								
Prestatie-indicatoren:	2020	2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
<i>Ergeneutraal in %</i>	71*	92,3*	93	94	95	100	100	100

*gerealiseerde waarden

Prestatie-indicator: Hoeveelheid CO₂-uitstoot in tonnen

Waarden conform rekenmethodiek Klimaatmonitor									
Prestatie-indicatoren:	2019	2020	2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
<i>Hoeveelheid CO₂-uitstoot (in tonnen) Exclusief methaan en lachgas</i>	8.478*	6.547*	7.122*	6.752	3.800	3.400	3.050	2.750	2.500

* Gerealiseerde waarden gebaseerd op de methodiek van de Klimaatmonitor.

In de Klimaatmonitor 2021 worden nu ook de verwachte emissies van methaan (CH₄) uit de water-/sliblijn en lachgas (N₂O) vermeld. Er zijn helaas geen gemeten waarden beschikbaar, maar er wordt een schatting gemaakt door uit te gaan van een berekening conform de voorschriften van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) 2019 met behulp van Global Warning Potentials-waarden (GWP-waarden).

We zijn klimaatneutraal wanneer we niet meer bijdragen aan klimaatverandering (geen uitstoot van broeikasgassen). We verbeteren onze CO₂-footprint door de ontwikkelstappen die we zetten. Hernieuwd inzicht vraagt om de impact op de CO₂-uitstoot van het gebruik van polymeren en metaalzouten bij het zuiveringsproces mee te wegen. Die invloed wordt

zichtbaar in de gerealiseerde waarden van 2020 en 2021 en de bijgestelde prognose voor 2022. Na 2023 verwacht Delfland een daling van de CO₂-uitstoot als gevolg van verduurzamingprojecten.

Onlangs is in Unie van Waterschappen afgesproken om een versnelling in te zetten om klimaatneutraliteit te bereiken. Dat zal een nadere uitwerking vergen op onder andere het gebied van de Klimaatmonitor.

Activiteiten 2023:

- Om in 2025 energieneutraal te worden, zijn we actief betrokken bij het Uitvoeringsprogramma Energieneutraal, waarbij we inzetten op duurzame energiebronnen, zoals zonne- en windenergie. Ook blijven wij kansen voor energiebesparing in onze processen verkennen en verzilveren.
- We zetten ontwikkelstappen op weg naar klimaatneutraliteit. Dat doen we door maatregelen uit te voeren die nodig zijn om niveau 4 van de CO₂-prestatieladder te behalen. Deze maatregelen richten zich op de CO₂-uitstoot in onze (samenwerkings)keten.
- We blijven inzetten op kennisontwikkeling door het benutten, verstevigen en uitbreiden van ons externe netwerk, we verkennen samenwerkingstrajecten rondom thermische energie uit afvalwater (TEA) en oppervlaktewater (TEO) en dragen bij aan de Regionale Energie Strategie (RES).

3.4.4 Programmalijn: Circulaire economie

Doel: Delfland draagt actief bij aan de ontwikkeling van een circulaire economie door producten, materialen en grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk te hergebruiken.

Prestatie-indicator: Het aandeel opdrachten waarin duurzame/circulaire ambitie meegenomen is. We streven ernaar vanaf 2023 alle opdrachten van Delfland (inkoop en bouw) circulair uit te vragen conform het Grondstoffenakkoord, de transitieagenda voor de bouw.

Streefwaarden							
Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
GWW-opdrachten met duurzame/ circulaire ambitie (conform Grondstoffenakkoord)	71%	90%	100%	100%	100%	100%	100%
(Advies)diensten en leveringen met duurzaam/circulaire ambitie	26%	40%	60%	80%	100%	100%	100%

Activiteiten 2023:

- We blijven inzetten op kennisontwikkeling door het benutten, verstevigen en uitbreiden van ons externe netwerk, bijvoorbeeld door nauwe samenwerking met Aquamaterials voor hoogwaardig hergebruik van reststoffen.
- In 2023 hebben we in beeld welke materialen in ons inkoopproces de grootste impact hebben op onze CO₂-emissie en hoe wij die kunnen verkleinen. Vervolgens ontwikkelen we beleid en nemen passende maatregelen.
- We zetten in 2023 verdere stappen naar een duurzame en circulaire werkwijze in onderhoud, beheer en projecten en we vertalen onze duurzaamheidsambities naar een concreet beleid en instrumentarium, toepasbaar in onze dagelijkse praktijk.

3.4.3 Exploitatie Waterketen en circulariteit

Programmalijn (Bedragen *€1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterketen	101,4	116,0	119,5	117,6	117,8	119,1
Transitie waterketen	1,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Energie- en klimaatneutraal	0,3	0,4	0,4	0,4	1,3	1,3
Circulaire economie	0,9	0,7	0,6	0,6	0,8	0,7
Totaal	103,6	117,7	121,1	119,2	120,5	121,7

Het exploitatiesaldo van het programma stijgt met € 14,1 miljoen. De belangrijkste oorzaken worden per programmalijn toegelicht.

Waterketen (hogere kosten € 14,1 miljoen)

De toename in de kosten van per saldo € 14,1 miljoen is samengesteld uit € 2,5 miljoen lagere opbrengsten en per saldo € 11,7 miljoen hogere kosten. Dit wordt veroorzaakt door:

Opbrengsten:

- Hogere opbrengst voor de behandeling van afvalwater van derden: € 0,3 miljoen.
- Hogere opbrengst uit de verkoop van groengas voor € 0,2 miljoen.
- Een daling van de opbrengst van duurzaamheidscertificaten van € 2,2 miljoen, door de verwachte daling van de netto certificaatprijs.
- Lagere opbrengst van de collectieve zuivering van € 0,8 miljoen. De start van de collectieve zuivering wordt verwacht in 2025 (zie ook de lagere kosten).

Kosten:

- Toename van de PPS-dienstverleningsvergoeding met € 12,6 miljoen door een stijging van de elektriciteitsindex die is gekoppeld aan de dienstverleningsvergoeding. Met deze stijging wordt invulling gegeven aan de verwachting een verdere stijging van de elektriciteitsindex.
- Lagere kosten voor rente voor de PPS-lening van € 0,9 miljoen.
- Lagere kosten voor de collectieve zuivering van € 0,8 miljoen. De start van de collectieve zuivering wordt verwacht in 2025 (zie ook de lagere opbrengsten).
- Toename van de kapitaallasten met € 0,3 miljoen als gevolg van in 2022 opgeleverde investeringen voor onderhoud en duurzaamheidsinvesteringen.
- Hogere kosten voor slibverwerking van € 0,4 miljoen.
- Hogere kosten conform de Kadernota 2023 van € 0,8 miljoen voor inspecties van het transportstelsel, de borging van proces- en locatieveiligheid en inzet op cybersecurity en contractmanagement. (Hiertegenover staat een vermindering van het budget Transitiewaterketen met € 0,2 miljoen.)
- Lagere afdracht van winst op groengas aan Delfluent van € 0,2 miljoen.
- Lagere kosten voor afvalwaterbehandeling door derden van € 0,2 miljoen door een actualisering van de toerekeningssleutels.
- Lagere kosten voor bijdragen aan gemalen van gemeenten van € 0,2 miljoen.
- Overige mutaties: € 0,1 miljoen lagere kosten.

Transitie Waterketen

De afname van € 0,4 miljoen door:

- lagere kosten voor de ontwikkeling van de toekomstige zuivering van € 0,2 miljoen door opname van deze kosten in het voorbereidingskrediet Nieuwe Groote Lucht;
- lagere kosten van € 0,2 miljoen door overdracht aan het onderdeel Waterketen.

Energie- en klimaatneutraal

Hogere kosten door rentelasten van in 2022 gedane investeringen voor € 0,1 miljoen.

Circulaire economie

De kosten nemen met € 0,3 miljoen af door:

- verlaging van het budget duurzaam met € 0,1 miljoen, omdat voor 2023 een budget van € 0,2 miljoen toereikend wordt geacht;

- verschuiving van de kosten van de organisatie naar het onderdeel Waterketen voor € 0,2 miljoen als dekking van onderdelen van de kadernota.

3.4.4 Investeringsuitgaven Waterketen en circulariteit

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Waterketen	7,1	13,5	13,0	5,0	5,0	5,0
Energie- en klimaatneutraal	3,1	1,9	0,8	2,3	-	-
Subtotaal exclusief De Nieuwe Groote Lucht	10,2	15,4	13,8	7,3	5,0	5,0
Waterketen - Nieuwe Groote lucht	0,3	4,9	3,0	1,0	17,0	61,0
Totaal	10,5	20,3	16,8	8,3	22,0	66,0

Investeringsprojecten Waterketen

Begroting 2023

Verwachte uitgaven * € 1 miljoen

Instandhouding De Groote Lucht en Nieuwe Waterweg	4,0
Vorbereiding Nieuwbouw AWZI De Groote Lucht	4,9
Collectieve zuivering	5,5
Gemaal Morsestraat*	4,0

Er is een grote onzekerheid over de realisatie van het gemaal Morsestraat. De beslissing over dit gemaal wordt verwacht begin 2023. De onzekerheid geldt zowel voor de hoogte van de investering als voor de termijn waarin de investering kan worden gerealiseerd.

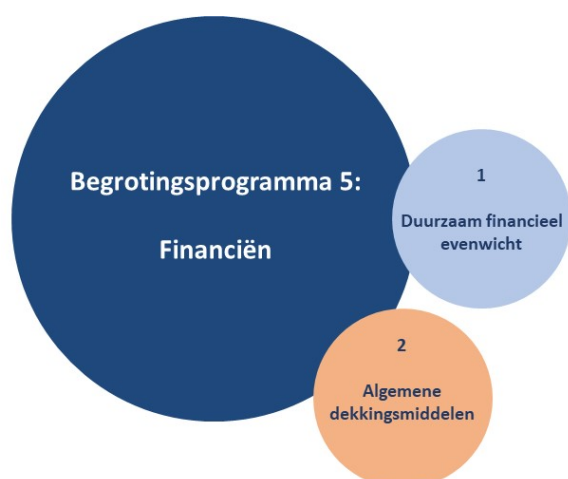
Investeringsprojecten energieneutraal

Begroting 2023

Verwachte uitgaven * € 1 miljoen

Zonnepanelen Houtrust	1,9
-----------------------	-----

3.5 Financiën

3.5.1 Programmalijn: Financiën

Doel: Een duurzaam financieel evenwicht.

Een goed beheer van de concernfinanciën door het tijdig, juist en volledig opleggen van kostendekkende belastingaanslagen, het opnemen in de begroting van baten en lasten waaronder verplichte (stel)posten, en het beheren en muteren van reserves en voorzieningen.

De Regionale Belastinggroep (RBG) verzorgt de volledige, tijdige en efficiënte heffing en invordering van de belastingen. De Financiële eenheid – een samenwerking tussen de hoogheemraadschappen Rijnland, Schieland en Delfland – verzorgt de financiële administratie. De fiscale administratie verzorgt Delfland zelf.

Daarnaast beheersen we onze financiële processen goed op basis van een sluitende P&C-cyclus, actueel financieel beleid en adequate ondersteuning van de bedrijfsprocessen op het gebied van financiën, inkoop en vastgoed. Dit wordt gevolgd met drie prestatie-indicatoren.

Prestatie-indicatoren:

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Streefwaarden					
		Burap 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet in %)	243%	234%	214%	212%	201%	195%	206%
Externe financiering in % vaste activa	80%	79%	80%	80%	79%	77%	78%
Vrije kasstroom (in € mln.)	21	23,3	-2,1	-4,2	15,8	5,6	-39,9

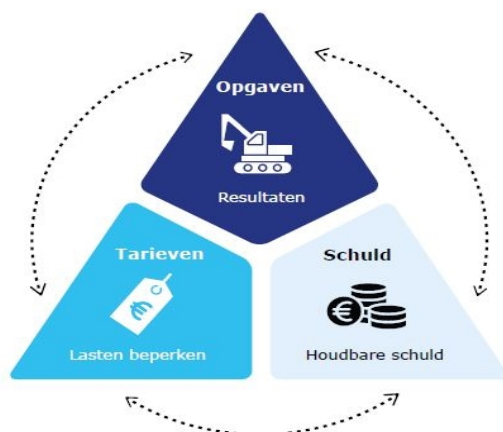
De netto schuldquote (NSQ) daalt meer dan in eerdere begrotingen. Dit wordt mede veroorzaakt door de energieopslag in de tarieven.

In onderstaand overzicht wordt de opbouw van de vrije kasstroom weergegeven.

Aflossingscapaciteit - verwachte kasstroom (bedragen*€ 1 mln.)	Rekening 2021	Burap2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Totale opbrengsten	268,2	269,0	298,0	300,0	307,8	313,4	317,4
Totale lasten	243,4	258,5	294,0	301,1	298,7	302,3	309,6
Afschrijvingen	39,6	40,7	40,6	40,0	40,0	39,8	42,6
1 totaal kasstroom exploitatie	64,4	51,2	44,6	38,9	49,1	50,9	50,4
2 kasstroom investeringen	-25,6	-27,9	-46,7	-43,1	-33,4	-45,3	-90,3
Subtotaal kasstroom (vóór verplichte aflossing)	38,8	23,3	-2,1	-4,2	15,8	5,6	-39,9
3 kasstroom aflossingen PPS- en overige leningen	-17,7	-19,0	-20,2	-39,8	-39,8	-49,4	-36,7
Totaal vrije kasstroom (na verplichte aflossing)	21,1	4,3	-22,3	-43,9	-24,1	-43,8	-76,5

Duurzaam financieel evenwicht

Figuur 3.5: Balans tussen opgaven, lasten en schuldpositie

Een duurzaam financieel evenwicht betekent een gezonde balans tussen 1. (huidige en toekomstige) opgaven, 2. de ontwikkeling van de lasten voor de belastingplichtigen en 3. de ontwikkeling van de schuldpositie. Ook in 2023 blijft het uitgangspunt voor het programma Financien het bestuursakkoord 'Iedereen aan de slag voor water'.

De hoofdlijn van de financiële positie van Delfland, zoals neergelegd in het bestuursakkoord, is gebaseerd op de volgende factoren:

- Gelijkblijvende lasten voor de belastingplichtigen.
- De schuldpositie wordt afgebouwd: we 'sparen' voor de onderscheiden taken om structureel een toekomstbestendige verhouding tussen schulden en opbrengsten te bereiken.
- We houden kostenstijgingen beheersbaar, onder andere door taakstellingen.

Door exogene ontwikkelingen, zoals lockdowns in China en de oorlog in Oekraïne, waardoor respectievelijk de aanvoer van (half)producten stukt en de olie- en gasprijzen stijgen, is de dagelijkse werkelijkheid sterk veranderd. Hierdoor kan Delfland niet langer voldoen aan alle uitgangspunten uit het bestuursakkoord.

De doorwerking hiervan leidt tot extra kosten in de zuiveringstaak voor een bedrag van € 22,6 miljoen. Voor deze hogere kosten is een energieopslag op het zuiveringstarief opgenomen. Als de kostenstijging vermindert, wordt de energieopslag bij een volgende begroting aangepast. Voor de overige tariefffecten geldt dat deze passen binnen de doelstelling van het bestuursakkoord voor de lastenprofielen.

Activiteiten 2023

- Wij beheren de financiën en financiële processen van Delfland door onder andere het voorbereiden en opstellen van P&C-producten en de bestuurlijke behandeling ervan, het beheren en monitoren van budgetbenutting overeenkomstig de vastgestelde begroting en het beleid, het uitvoeren van treasurybeleid, het beheren van ons vastgoed en het voldoen aan het (wettelijke) inkoopbeleid.
- Om dit te realiseren blijven wij ons ontwikkelen en zetten wij het traject voor het versterken van de financiële sturing en beheersing voort.
- We actualiseren periodiek de financiële beleidsdocumenten.

3.5.2 Programmalijn: Algemene dekkingsmiddelen

Doel: financiering van de waterschapstaken door het tijdig, juist en volledig opleggen van belastingaanslagen.

De RBG is verantwoordelijk voor het volledig, tijdig en efficiënt heffen en invorderen van de belastingen.

Activiteiten 2023:

- Wij berekenen de belastingtarieven voor de heffingen teneinde de kosten van de waterschapstaken te financieren en actualiseren hiervoor jaarlijks de belastingverordeningen.
- We innen (via de RBG) de waterschapsbelastingen en leges.

3.5.3 Exploitatie Financiën

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Financiën	10,5	10,2	12,8	15,7	18,4	21,2
Algemene dekkingsmiddelen	-245,1	-268,3	-272,1	-279,0	-283,7	-286,5
Totaal	-234,6	-258,1	-259,3	-263,3	-265,3	-265,3

Het exploitatiesaldo van het programma daalt met € 23,5 miljoen. De belangrijkste oorzaken worden per programmalijn toegelicht.

Financiën

Het saldo binnen deze programmalijn daalt met € 0,3 miljoen door:

- lagere kosten door het vervallen van incidentele middelen voor extra capaciteit voor moeilijk vervulbare vacatures van € 0,2 miljoen;
- hogere kosten voor de Regionale Belastinggroep als gevolg van een prijsstijging van € 0,1 miljoen;
- lagere kosten voor het financieel systeem van € 0,4 miljoen, omdat dit in 2022 volledig is afgeschreven;
- lagere opbrengsten uit de verkoop van panden: € 0,2 miljoen.

Algemene dekkingsmiddelen

Het totaal van de algemene dekkingsmiddelen groeit met € 23,2 miljoen. Deze groei is samengesteld uit: € 0,5 miljoen hogere kosten en € 23,7 miljoen hogere opbrengsten.

Kosten:

- Hogere kosten voor het verwachte effect van de CAO 2023 voor € 0,7 miljoen. Hiermee wordt een stijging van 1,5% op de loonkosten geraamd bovenop de al verwerkte loonkostenstijging van 2,5%.
- Lagere kosten op de kostenplaats rente van € 0,2 miljoen door de rente volledig toe te rekenen aan de verschillende activa.

Opbrengsten:

- Hogere opbrengst uit de watersysteemheffing door groei van het areaal van € 0,6 miljoen.
- Hogere opbrengst uit de zuiveringsheffing door groei van het aantal huishoudens en daarmee het aantal v.e.'s voor € 1,1 miljoen.
- Hogere opbrengst uit de zuiveringsheffing door een energieopslag op het tarief voor € 22,6 miljoen.
- Lagere opbrengst van het Rijk als schadevergoeding voor gemiste opbrengsten zuivering als gevolg van corona: € 0,2 miljoen. De schadevergoeding voor corona wordt in 2023 voor het laatst ontvangen.
- Lagere opbrengst uit dividend van de NWB van € 0,1 miljoen door het vervallen van de incidentele nabetaling over oude jaren.
- Lagere opbrengsten uit detacheringen voor € 0,3 miljoen. Deze opbrengsten worden vanaf 2023 niet meer apart geraamd in het onderdeel Financiën, maar zijn onderdeel van het geheel van de personele kosten.

3.5.4 Waterschapsbelastingen

Het heffen en innen van de belastingen wordt gedaan door de RBG.

Heffingsgrondslagen

Op basis van de inzichten uit de jaarrekening 2021 en de ontwikkelingen in 2022 komen we tot de volgende heffingsgrondslagen voor de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027:

Belastingsoort	Eenheid	Burap 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Watersysteemheffing (bruto)							
Ingezetenen	Huishoudens	535.900	541.598	547.356	553.176	559.057	565.001
Gebouwd	WOZ (mln.)	207.784	225.535	245.029	266.439	289.954	315.782
Ongebouwd (overig)	Hectare	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Ongebouwd (wegen)	Hectare	4.650	4.650	4.650	4.650	4.650	4.650
Natuur	Hectare	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid	400	400	400	400	400	400
Zuiveringsheffing (bruto)	Vervuilingseenheid	1.509.100	1.521.366	1.533.758	1.546.275	1.558.921	1.571.695

Kwijtschelding en oninbaar

Het aantal huishoudens in de tabel (watersysteemheffing ingezetenen) is het totaal aantal heffingsplichtigen, dus vóór aftrek van kwijtschelding en oninbaar. Op grond van de kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsuitkering en het inzicht uit de jaarrekening 2021 verwachten wij dat circa 54.200 huishoudens (10% van het totaal) in 2023 voor kwijtschelding van de heffing 2023 in aanmerking komen.

De mate van oninbaarheid voor ingezetenen wordt geraamd op 7600 huishoudens (1,4%). Voor gebouwd wordt een oninbaarheid geraamd van 0,6%. Door de hoge inflatie ontstaat er echter onzekerheid over de inschatting van de mate van oninbaarheid in 2023.

Bij de zuiveringsheffing wordt rekening gehouden met het feit dat bij 1,4% van het aantal vervuilingseenheden (in dit geval woningen) niet wordt geïnd (17.200 vervuilingseenheden). Bij bedrijven gaat het om 1,0% (3100 vervuilingseenheden).

Tarieven

In onderstaande tabel is de tariefontwikkeling weergegeven. Voor de berekening van de tarieven voor watersysteembeheer is de verdeling conform de door de VV vastgestelde kostentoedelingsverordening 2022 gehanteerd. Het tarief van de verontreinigingsheffing (directe lozingen) is wettelijk gekoppeld aan het zuiveringstarief.

Ontwikkeling tarieven 2023-2027

Belastingsoort (bedragen * € 1)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
<i>Watersysteembeheer</i>						
Tarief ingezetenen per huishouden	116,88	120,68	126,43	127,63	127,63	128,57
Tarief gebouwd in proc. economische waarde	0,0276%	0,0245%	0,0230%	0,0215%	0,0200%	0,0187%
Tarief ongebouwd per ha.	91,11	91,87	107,02	117,04	126,63	129,27
Tarief ongebouwd per ha. (wegen)	455,53	459,34	535,10	585,19	633,15	646,36
Tarief natuur per ha.	4,40	4,40	4,44	4,48	4,52	4,56
Tarief verontreinigingsheffing per v.e.	83,75	98,92	99,72	102,56	104,37	104,42
<i>Zuiveringsbeheer</i>						
Tarief woningen en bedrijven per v.e.	83,75	98,92	99,72	102,56	104,37	104,42

Tot 2022 is voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing overeenkomstig het Bestuursakkoord 2019-2023 gerekend met gelijkblijvende lasten per profiel. Vanwege de toepassing van gesloten systemen per wettelijke taak met ingang van 2022 zijn de tarieven veranderd. Ondanks de wijziging van de tarieven zijn de lasten per profiel zo veel mogelijk gelijk gebleven, mede door de inzet van de reserve tariefdeemping.

Voor 2023 is het door de sterk stijgende energiekosten, met name binnen het zuiveringssysteem, niet langer mogelijk om de lasten per profiel gelijk te houden. Delfland is genooddakt om het zuiveringstarief te verhogen met een energieopslag van € 15 per v.e. om de hogere kosten te dekken. De tarieven binnen het watersysteem liggen in lijn met de tarieven zoals geduïd in het bestuursakkoord. Dat geldt ook voor het tarief ingezetenen; ondanks dat dit tarief in 2023 hoger is dan in 2022, ligt het onder het tarief van € 123,29 zoals afgesproken in het bestuursakkoord.

Op basis van de gepresenteerde tarieven zijn de op te leggen aanslagen voorbeeldprofielen:

Tabel 3.1: Belastingprofielen

Voorbeeldprofielen (bedragen * € 1)	Bestuursakkoord	Begroting 2022	Begroting 2023	Stijging 2023 t.o.v. 2022
a) Alleenwonend, geen eigenaar	217	201	220	19
b) Meer personen, geen eigenaar	404	368	417	49
c1) Alleenwonend, woning WOZ-waarde 250.000 euro	280	270	281	11
c2) Alleenwonend, woning WOZ-waarde 500.000 euro	342	339	342	3
d1) Meer personen, woning WOZ-waarde 250.000 euro	467	437	479	42
d2) Meer personen, woning WOZ-waarde 500.000 euro	529	506	540	34
e) Bedrijfspan, WOZ-waarde 5 mln. euro, 100 v.e.	10.605	9.755	11.117	1.361
f) Veeteeltbedrijf, 40 ha	3.660	3.644	3.675	31
g1) Glastuinbouwbedrijf WOZ-waarde € 0,4 mln., 1 ha	381	362	395	33
g2) Glastuinbouwbedrijf WOZ-waarde € 1,125 mln., 3 ha	1.124	1.064	1.166	101
h) Openbare landweg, 25 ha	11.438	11.388	11.484	95
i) Natuurterrein, 25 ha	114	110	110	0

Belastingopbrengsten 2022-2027

De ontwikkeling van de belastingopbrengsten in de komende jaren is in onderstaande tabel weergegeven.

Belastingsoort (Bedragen * € 1.000)	Burap 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
a. Watersysteembeheer						
Ingezetenen (netto)	55.260	55.833	56.970	58.108	59.246	60.383
Gebouwd	57.358	57.737	58.699	59.660	60.621	61.582
Ongebouwd (overig)	1.275	1.275	1.288	1.301	1.314	1.327
Ongebouwd (wegen)	2.118	2.118	2.139	2.161	2.182	2.203
Natuur	13	13	13	13	13	13
Verontreinigingsheffing	37	37	37	37	37	37
Opbrengst voorgaande jaren	0					
Netto-opbrengsten watersysteem 1)	116.024	117.015	119.147	121.280	123.413	125.546
b. Zuiveringsbeheer						
Opbrengst lopend jaar (netto)	124.538	148.490	150.894	156.469	160.515	161.915
Opbrengst voorgaande jaren						
Netto-opbrengsten zuivering 2)	124.538	148.490	150.894	156.469	160.515	161.915

1. Opbrengsten ingezetenen na aftrek van kwijtschelding en oninbaar
2. Opbrengsten zuivering na aftrek oninbaar.

3.6 Organisatie en bedrijfsvoering

3.6.1 Programmalijn: Organisatie

Doel: Een professionele, toekomstbestendige, rechtmatig handelende en resultaatgerichte organisatie.

We zijn een professionele organisatie die in verbinding staat met de maatschappij en strategieën ontwikkelt om veranderingen tegemoet te treden en deze te vertalen naar ons handelen. We zijn een organisatie die door duidelijke sturing op doelen en goed ingerichte processen resultaatgericht opereert en die ervoor zorgt dat medewerkers goed toegerust zijn voor die toekomstige ontwikkelingen. Gerichte aandacht voor integriteit en auditen verankert rechtmatigheid en bevordert continu leren.

Activiteiten 2023:

- We ondersteunen de VV-leden bij de totstandkoming van het nieuwe bestuursakkoord en de vertaling daarvan naar de Begroting 2024;
- We implementeren het nieuwe integriteitsbeleid.

3.6.2 Programmalijn: Informatievoorziening

Doel: Een betrouwbare, wendbare en efficiënte informatievoorziening.

Zorgdragen voor een betrouwbaar informatiebeleid, architectuur, (geo-)informatievoorziening en een centrale regie op functioneel beheer en gegevensbeheer en betrouwbare ICT-diensten.

Het werk van Delfland wordt steeds verdergaand gedigitaliseerd. Vraagstukken als informatiebeveiliging en privacy vragen meer aandacht. De benodigde kennis en het volume van werk nemen toe.

Voor deze programmalijn zijn nog geen prestatie-indicatoren afgesproken. Een voorstel daarvoor wordt in 2023 voorgelegd.

Informatiebeveiliging en privacy

Informatie en gegevens zijn cruciaal voor Delfland en worden steeds belangrijker als gevolg van de verdergaande digitalisering. Daarom is cyberveiligheid een zeer relevant onderwerp dat steeds kritischer wordt vanwege groeiende cyberrisico's, mede versterkt door de oorlog in Oekraïne. Daarbij is het bovendien cruciaal dat wij voldoen aan relevante wet- en regelgeving, zoals de Baseline Informatiebeveiliging Overheid en de privacywetgeving (AVG) overeenkomstig de ambitieniveaus van Delfland. Tevens zijn specifieke kaders van belang voor de beveiliging van de procesautomatisering en de privacyaspecten als onderdeel van de Wet politiegegevens (Wpg).

De activiteiten voor 2023 voor Informatiebeveiliging en Privacy zijn gericht op het verder verbeteren en borgen in de organisatie hiervan om weerstand te bieden aan de cyberdreigingen en te voldoen aan de hierboven genoemde kaders. Deze activiteiten worden verricht door de CISO, de FG, privacy officers en security officers. De nadruk voor 2023 ligt op hoofdlijnen op het verder beleggen en borgen van de verantwoordelijkheden voor informatiebeveiliging en privacy en activiteiten in de lijnorganisatie en de processen. DE volgende zaken zijn hierbij belangrijk:

- Een security officer aan de organisatie toevoegen om het lijnmanagement adequaat bij de informatiebeveiliging te ondersteunen.
- Ondersteuning en toetsing van de diverse projecten en activiteiten op het gebied van informatiebeveiliging die worden uitgevoerd binnen het domein van de kantoor- en procesautomatisering, zoals het verder segmenteren van netwerken en de verdere uitbreiding van de logging- en monitoringactiviteiten.
- Bewustwording en handelingsperspectief vergroten bij medewerkers om de digitaliseringskansen te benutten en tegelijkertijd rekening te kunnen houden met cyberbedreigingen en deze het hoofd bieden.
- Het screeningsbeleid van nieuwe medewerkers aanscherpen en toegangsrechten verlenen.
- De invoering en structurele borging in de organisatie van te nemen (verbeter)maatregelen die voortgekomen zijn uit de waterschapbrede BIO/AVG-audit in lijn met de ambitieniveaus van Delfland.
- De verdere borging van de diverse activiteiten van informatiebeveiliging en privacy in de Delflandse PDCA-cyclus, bijvoorbeeld op het gebied van risicomanagement en jaarplannen van afdelingen.
- Het verder invoeren van sturing op informatieveiligheid en privacy op diverse niveaus binnen de organisatie en hierover rapporteren.
- De Wpg-audit voorbereiden en uitvoeren.
- Binnen met de organisatie samen calamiteiten- en bedrijfscontinuïteitsplannen opstellen, trainen en oefenen.
- De verdere invoering van toetsende rol van de CISO en FG ten aanzien de uitvoering van respectievelijk het informatiebeveiliging- en privacy beleid van Delfland door de lijnorganisatie van Delfland.

Toekomstgericht informatievoorziening

De impact op de informatievoorziening (IV) van de snel opvolgende wet- en regelgeving in combinatie met de ontwikkelingen in de maatschappij, is groot. Om naar de toekomst toe goed op deze ontwikkelingen te kunnen inspelen, vraagt om de basis beter op orde te brengen en om een sterkere regie op wijzigingen binnen de informatievoorziening. Daarbij is het noodzakelijk om te investeren in de betrouwbaarheid, kwaliteit en beschikbaarheid van informatie en gegevens, zodat Delfland kan sturen en werken met betrouwbare en actuele data.

Activiteiten 2023:

- We gaan de Wet open overheid (Woo, transparante informatie aan burgers en bedrijven) gefaseerd implementeren (meerjarig).
- We implementeren verbeteringen in de organisatie van de IV gefaseerd (meerjarig).
- We versterken de regie op functioneel beheer en gegevensbeheer Delfland-breed en de primaire processen bij wijzigingen in de informatievoorziening.
- We leveren betrouwbare en veilige geo- en ICT-diensten.
- We vervangen verouderde mobiele devices en laptops.
- We gaan succesvolle digitale innovaties inbedden.

3.6.3 Programmalijn: Regulering en dienstverlening

Doel: Een effectieve en efficiënte regulerings- en dienstverleningsketen als schakel tussen buiten en binnen.

De reguleringsketen vormt de transparante en efficiënte schakel tussen buiten en binnen. Toezicht en handhaving worden effectief ingezet om het naleefgedrag te bevorderen en waar mogelijk structureel te verbeteren. Met de implementatie van de Omgevingswet verbeteren we onze dienstverlening, borgen we het waterbelang in onze eigen instrumenten en in die van andere overheden, en maken wij de participatie van inwoners in onze besluitvorming eenvoudiger.

Prestatie-indicator: Vergunningen verstrekken binnen de wettelijke termijn

Prestatie-indicator	Streefwaarden						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van 8 weken verstrekt	87%	95%	95%	95%	95%	95%	95%

Door de complexiteit van een deel van de vergunningaanvragen en handhavingsacties is de termijn soms niet haalbaar. Daarom geldt een streefwaarde van 95%.

Regulering

Activiteiten 2023:

- We verwerken 1900 aanvragen voor vergunningen en een vergelijkbaar aantal meldingen van Algemene regels.
- We leggen de focus op het reguleren binnen de wettelijke termijn en het verder verbeteren van de kwaliteit, de integraliteit en de belangenafweging.
- Waar mogelijk passen we beleidsregels en handelingskaders aan, zodat we de regelgeving optimaal kunnen benutten voor de borging en zo mogelijk verbetering van de waterkwaliteit in brede zin.

Toezicht en handhaving

Activiteiten 2023:

- We gaan 1750 controles/handhavingsacties uitvoeren.
- We leveren accurate en betrouwbare (meet)gegevens ten behoeve van de integrale en actuele legger voor alle waterstaatkundige werken.
- We versterken de samenwerking intern en extern, met collega-waterschappen en samenwerkingspartners.
- We verkennen waar we eenduidige regels en processen kunnen ontwikkelen, zoals bij infrastructurele projecten als de Blankenburgverbinding en de A13/A16.

Waterschapsverordening en Omgevingswet

- De Waterschapsverordening en de Omgevingswet treden naar verwachting in werking in 2023; tot en met 2022 hebben we ons hierop voorbereid en in 2023 ervaren en leren we in de praktijk te handelen naar beide.

3.6.4 Programmalijn: Interne dienstverlening en bestuursondersteuning

Doel: Een betrouwbare, wendbare en efficiënte interne product- en dienstverlening en een juiste, tijdige en transparante besluitvorming.

Activiteiten 2023:

- We ondersteunen de waterschapsverkiezingen van 2023.
- We zorgen voor goede ondersteuning van de dagelijkse en algemene bestuursleden en daarmee van de besluitvorming.
- We verlenen juridische advisering op alle zaken binnen Delfland en verzorgen de aan- en verkoop van gronden et cetera, voor zover passend bij de doelstellingen van Delfland.

3.6.5 Programmalijn: Communicatie

Doel: Communicatie draagt bij aan de reputatie van Delfland als deskundige, betrouwbare en transparante overheid en partner.

Prestatie-indicator: Klanttevredenheid

Prestatie-indicator	Streefwaarden						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	Niet gemeten	≥ 7,5	≥ 7,5	≥ 7,5	≥ 7,5	≥ 7,5	≥ 7,5

Activiteiten 2023:

- We brengen helder en effectief de inzet van Delfland over bij maatschappelijke opgaven en leveren communicatieondersteuning bij strategische vraagstukken en beeldbepalende projecten.
- We gaan de tevredenheid bij klanten over hun contact met Delfland vergroten door:
 - onze visie op dienstverlening in de meest voorkomende processen te vertalen naar een goede externe dienstverlening en reputatie van Delfland;
 - de frontoffice en backoffice bij externe dienstverlening efficiënter in te richten vanuit het belang van de klant én de organisatie.

- We helpen de organisatie om de juiste (met name technisch geschoolde) experts aan te trekken door effectieve en doelgroepgerichte arbeidsmarktcommunicatie.
- We bevorderen de opkomst bij de waterschapsverkiezingen 2023.

3.6.6 Programmalijn: Personeel

Doel: Een toekomstgerichte, aantrekkelijke en veilige werkgever.
Delfland blijft in beweging: wij zijn extern georiënteerd en zetten in op continue verbetering. Kennisdeling en duurzame inzetbaarheid staan centraal. We houden oog op de veiligheid en gezondheid van medewerkers. Daarnaast willen we een aantrekkelijke werkgever zijn.

Prestatie-indicatoren: Werkgeverschap en Total Recordable Case Frequency (TRCF)

Streefwaarden							
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Werkgeverschap	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
TRCF	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

TRCF = de mate van veiligheid in de organisatie uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren

Activiteiten 2023:

- We voeren het veiligheidsprogramma uit om niveau 3 van de veiligheidsladder te realiseren.
- We trainen medewerkers om digitaal veilig te werken en phishing-mail te herkennen.
- We ontwikkelen talentmanagement om medewerkers aan Delfland te binden.
- We ontwikkelen en voeren recruitmentactiviteiten uit in relatie tot de krapte op de arbeidsmarkt (campusrecruitment, continue werving et cetera).
- We gaan medewerkers meer eigen verantwoordelijkheid geven om verzuim te voorkomen en te beperken.

3.6.7 Programmalijn: Digitale transformatie

Doel: Delfland hanteert digitale transformatie als strategisch instrument voor de verbetering van primaire en ondersteunende werkprocessen en systemen.
Ondersteuning van de transitie van Delfland om in 2029 minder handmatig werk uit te voeren en te werken met veiliger en intelligentere systemen die medewerkers ondersteunen met advies en het voorspellen van werk (bijvoorbeeld voorspellend onderhoud).

Digitale innovaties bieden steeds meer mogelijkheden om werkzaamheden verdergaand te automatiseren, maar ook om wendbaar op nieuwe ontwikkelingen van buiten te kunnen inspelen. Dit vraagt nieuwe vaardigheden van Delfland. Veranderingen blijven elkaar opvolgen en we zullen die continu moeten opvolgen. Digitale transformatie ondersteunt Delfland in het continu leren en verbeteren door de inzet van digitale innovaties, het integreren van digitale vaardigheden en informeren van de organisatie, zodat iedereen weet wat digitale transformatie is, hoe kansen te herkennen zijn en toe te passen in het dagelijks werk.

Activiteiten 2023:

- We maken middels experimenten de meerwaarde van digitale innovaties voor de primaire processen van Delfland zichtbaar.
- We dragen beproefde digitale innovaties vanuit datagedreven werken en satellietmonitoring over naar de lijn.
- We doen ervaring op met de ethische kant van digitale transformatie.
- We bieden de door het Waterschapshuis ontwikkelde leerlijn digitale transformatie aan medewerkers aan.
- We informeren en inspireren Delflanders over digitale transformatie.

3.6.8 Programmalijn: Innovatie

Doel: Ontwikkelen van kennis en stimuleren van innovaties gericht op het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Activiteiten 2023:

- We stimuleren leiderschap dat ruimte en sturing geeft aan een innovatiecultuur. Zo komen we bestuurlijk en ambtelijk tot een enthousiaste en effectieve ondersteuning van innovaties en leren we hier samen van.
- We gebruiken ons Innovatiefonds voor innovaties gekoppeld aan maatschappelijke ontwikkelingen, zoals klimaatadaptatie, circulariteit en energieneutraliteit, en technologische ontwikkelingen, zoals artificiële intelligentie en digitale monitoringstechnieken. Hierbij hebben we speciale aandacht voor de implementatie van innovaties in de Delflandse primaire processen.
- We nemen deel en dragen bij aan externe platforms, zoals Winnovatie, VP-Delta, de Waterstraat en het Innovatiepact Greenport West-Holland om nieuwe waarde te creëren voor alle deelnemers.

3.6.9 Exploitatie Organisatie en bedrijfsvoering

Programma Organisatie en bedrijfsvoering (Bedragen *€ 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Organisatie	8,6	8,4	8,4	8,1	8,1	7,9
Informatievoorziening	16,0	16,4	16,2	15,1	15,0	14,8
Regulering en dienstverlening	9,7	9,5	9,3	9,2	9,2	9,2
Interne dienstverlening en bestuursondersteuning	9,4	9,6	9,1	9,2	9,1	9,0
Communicatie	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Personeel	1,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8
Digitale transformatie	0,4	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Innovatie	2,7	3,2	3,3	3,3	3,3	3,3
Totaal *	49,8	51,9	51,0	49,5	49,3	48,8

* In de kolom 2022 is sprake van een afrondingsverschil in de telling.

De kosten binnen dit programma nemen toe met € 2,1 miljoen. De oorzaken van deze stijging zijn:

Organisatie (lagere kosten € 0,2 miljoen)

Lagere kosten van € 0,2 miljoen voor het faciliteren van prijsvragen en challenges uit een apart budget. Deze kosten worden vanaf 2023 opgevangen binnen de bestaande budgetten van de verschillende programma's.

Informatievoorziening (hogere kosten € 0,4 miljoen)

De hogere kosten hebben betrekking op de inzet voor cybersecurity en compliance en zijn conform de Kadernota 2023.

Regulering en dienstverlening (lagere kosten (€ 0,2 miljoen)

De kosten nemen met € 0,2 miljoen af door lagere kosten voor de invoering van de omgevingswet (€ 0,1 miljoen) en lagere kosten voor de uitvoering van de watertoets op plannen van derden (€ 0,1 miljoen).

Interne dienstverlening en bestuursondersteuning (hogere kosten € 0,2 miljoen)

De kosten nemen met € 0,3 miljoen toe door:

- incidenteel hogere kosten voor de waterschapsverkiezingen: € 0,2 miljoen;
- lagere kosten van € 0,13 miljoen door taakstellend de uitgaven voor externe zichtbaarheid (€ 30.000) en het wagenpark (€ 0,1 miljoen) te beperken;

- hogere uitgaven van € 0,1 miljoen voor juridische ondersteuning conform de Kadernota 2023;
- hogere uitgaven voor materiële kosten (onderhoud gebouw et cetera) door gestegen prijzen.

Communicatie (hogere kosten € 0,2 miljoen)

De kosten nemen met € 0,2 miljoen toe door de extra inzet op arbeidsmarktcommunicatie conform de Kadernota 2023.

Personeel (hogere kosten 0,8 miljoen)

De kosten nemen met € 0,8 miljoen toe door:

- de extra inzet op veilig werken en de arbeidsmarkt met € 0,5 miljoen conform de Kadernota 2023;
- het vervallen van de incidentele onderbesteding in 2022 voor participatiebanen van € 0,3 miljoen. De kosten voor participatiebanen zijn onderdeel van de begroting voor personele kosten. In 2022 waren de kosten inpasbaar binnen het geheel van de personele begroting.

Digitale transformatie (hogere kosten € 0,3 miljoen)

De kosten nemen met € 0,3 miljoen toe conform de Kadernota 2023; tegenover deze uitbreiding staat voor de eerste jaren dekking uit reserves. Vanaf 2027 moet de extra inzet zijn gedekt door goedkoper te werken.

Innovatie

De kosten nemen toe met € 0,5 miljoen door:

- hogere contributie aan Stowa en de Unie van waterschappen van circa € 0,3 miljoen door prijsstijgingen;
- het vervallen van de incidentele verlaging 2022 op het Innovatiefonds van € 0,2 miljoen.

3.6.10 Investeringsuitgaven Organisatie en bedrijfsvoering

Programmalijn (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Digitale transformatie	0,2	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Totaal	0,4	1,5				

Investeringsprojecten Organisatie en bedrijfsvoering

Wat gaan we daarvoor doen?

Begroting 2023
(€1 miljoen)

- ICT en facilitair

1,5

4. Exploitatierekening

Tabel 4.1: Exploitatierekening naar kosten en opbrengstensoorten

Bedragen * € 1.000)	Rekening	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
Kosten	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
040101 - Externe rentelasten	30.378	29.483	28.507	26.762	25.400	25.564	25.944
040103 - Afschrijvingen van activa	39.601	40.511	40.599	39.996	40.027	39.839	42.646
040201 - Salarissen huidig personeel en bestuurders	34.559	40.218	45.883	46.779	47.779	48.779	49.779
040202 - Sociale premies	9.933	11.937	11.794	11.768	11.768	11.768	11.768
040204 - Overige personeelslasten	2.028	2.126	2.402	2.199	2.199	2.199	2.199
040205 - Personeel van derden	1.257	6.389	5.434	5.702	5.702	5.702	5.702
040301 - Duurzame gebruiksgoederen	5.115	4.978	5.370	5.214	5.164	5.164	5.064
040302 - Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	154	89	89	89	89	89	89
040303 - Energie	3.292	3.356	3.056	5.795	4.787	4.455	4.455
040304 - Huren en rechten	101	103	83	83	83	83	83
040305 - Leasebetalingen operational lease	39.077	52.839	65.189	65.517	65.621	65.656	65.695
040306 - Pachten en erfpachten	3	4	4	4	4	4	4
040307 - Verzekeringen	395	361	361	361	361	361	361
040308 - Belastingen	2.383	2.487	2.662	2.662	2.662	2.662	2.662
040309 - Onderhoud door derden	4.517	19.901	20.827	19.992	19.877	19.942	20.177
040310 - Overige diensten door derden	52.484	43.401	37.194	41.030	42.984	45.701	48.518
040401 - Bijdragen aan bedrijven	12.251	351	1.066	766	766	766	766
040402 - Bijdragen aan het Rijk	709	11.300	11.500	11.500	11.500	11.500	11.500
040403 - Bijdragen aan openbare lichamen	2.564	10.683	10.587	13.793	11.173	11.389	11.550
040404 - Bijdragen aan overigen	2.597	1.672	1.307	947	645	545	530
040502 - Onvoorzien	0	-1.074	100	100	100	100	100
Totaal kosten	243.397	281.113	294.014	301.059	298.691	302.268	309.594

Toelichting

Rentelasten (040101)

De daling van de rentelasten wordt veroorzaakt door de aflossingen op de lening voor de PPS.

Salarissen (040201)

De salarislasten nemen toe als gevolg van de nominale ontwikkeling. Deze toename bedraagt 4% voor 2023 ten opzichte van 2022. Daarnaast stijgen de kosten door de uitbreiding van de inzet op projecten, zoals opgenomen in de kadernota en de omzetting van advieskosten en inhuur van derden naar personeel in loondienst.

Sociale premies (040202)

De sociale premies groeien niet in gelijke mate mee met de salarissen doordat per 2023 de premies voor vroegtijdige uittreding en pensioen komen te vervallen.

Personeel van derden (040205)

De uitgaven voor personeel van derden dalen door omzetting van inhuur naar loondienstverband.

Energie en energiegebonden kosten (040303, 040305 en 040310)

De kosten voor energie en energiegebonden kosten zijn opgenomen in Energie (dit is het begrote gebruik in eigen installaties), in de PPS-vergoeding en in bijdragen aan derden (de vergoeding voor de extra kosten voor het maken van groengas op Harnaspolder en Houtrust). In de PPS-vergoeding is rekening gehouden met de verwachting dat de elektriciteitsindex per 2023 verder zal zijn gestegen.

Bijdrage aan bedrijven (040401)

De kosten nemen in 2023 incidenteel toe in verband met de waterschapsverkiezingen 2023.

Onvoorzien (040502)

Met ingang van de Begroting 2023 wordt als onvoorzien alleen aangemerkt de begroting van de post onvoorzien die deel uitmaakt van de weerstandscapaciteit. In 2022 is hier ook het bedrag van de afspraak scherper sturen opgenomen. Vanaf 2023 is deze afspraak onderdeel van de regel overige diensten door derden.

Bedragen * € 1.000)	Rekening	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
Opbrengsten	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
080103 - Dividenden en bonusuitkeringen	-625	-689	-500	-500	-500	-500	-500
080201 - Baten in verband met salarissen en sociale lasten	-931	-320	0	0	0	0	0
080301 - Verkoop van grond	-1.703	-750	-500	-516	-516	-516	-516
080303 - Verkoop van overige goederen	-11.319	-14.180	-12.145	-9.495	-8.065	-7.645	-7.645
080304 - Opbrengst uit grond en water	-402	-312	-315	-315	-315	-315	-315
080305 - Huuropbrengst uit overige eigendommen	-171	-180	-180	-180	-180	-180	-180
080306 - Diensten voor derden	-15.868	-16.764	-16.055	-15.113	-16.256	-16.484	-16.714
080401 - Bijdragen van de EU	-5	-90	0	0	0	0	0
080402 - Bijdragen van het Rijk	-120	-3.362	-3.172	-1.172	-1.172	-1.172	-1.172
080404 - Bijdragen van overige openbare lichamen	-1.086	0	-50	-50	-50	-50	-50
080501 - Waterschapsbelastingen opbrengsten	-243.819	-249.826	-274.560	-282.607	-290.916	-296.823	-300.821
080502 - Kwijtscheldingen	4.858	6.265	6.541	6.916	7.058	7.135	7.264
080503 - Oninbaarverklaringen	2.946	2.961	2.925	3.018	3.106	3.177	3.219
080601 - Onttrekking aan voorziening	-4	0	0	0	0	0	0
090100 - Financiering	0	0	3	1	11	21	21
Totaalopbrengsten	268.249	277.247	298.008	300.013	307.795	313.352	317.408
Eindtotaal voor bestemming	24.852	-3.867	3.994	-1.045	9.104	11.084	7.814

Groengas en duurzaamheidscertificaten (080303)

De opbrengsten van duurzaamheidscertificaten en groengas nemen in de jaren na 2023 af. Hierbij wordt uitgegaan van een daling van de opbrengst als gevolg van een lagere prijs voor duurzaamheidscertificaten bij een gelijke hoeveelheid groengas.

Bijdrage van het Rijk (080402)

De bijdrage van het Rijk is in 2022 en 2023 incidenteel hoger in verband met de uitkering van de coronaschadevergoeding.

Waterschapsbelastingen (080501 t/m 080503)

De ontwikkeling van de waterschapsbelastingen wordt toegelicht in het programma Financiën.

Exploitatierkening programma's naar taken

De onderstaande tabel geeft de verdeling van de exploitatiesaldi van de programma's naar de hoofdtaken watersysteembeheer (WS) en zuiveringsbeheer (ZB). Deze verdeling is gebaseerd op de toerekening van de kosten volgens de voorgeschreven begrotingsstructuur van beleids- en beheersproducten (BBP-structuur). De kostenverdeling wordt conform de nota systematiek Kostenverdeling toegepast.

Programma	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Ws	Zb	Totaal	Ws	Zb	Totaal	Ws	Zb	Totaal
Waterkeringen	27,2	0,1	27,3	27,8	0,1	27,9	28,3	0,1	28,4
Waterkwaliteit	13,6	0,0	13,6	14,3	0,0	14,3	14,6	0,0	14,7
Waterkwantiteit	43,3	0,3	43,7	45,7	0,3	46,0	42,1	0,3	42,4
Waterketen	1,1	116,6	117,7	1,0	120,1	121,1	1,0	118,2	119,2
Financiën	-112,2	-145,9	-258,1	-115,1	-144,2	-259,3	-115,6	-147,7	-263,3
Organisatie en Bedrijfsvoering	31,4	20,5	51,9	30,9	20,1	51,0	30,1	19,3	49,5
Totaal	4,4	-8,4	-4,0	4,6	-3,6	1,0	0,6	-9,7	-9,1
Inzet vrije reserve voor digitale transformatie	-0,7	-0,7	-1,4	-0,7	-0,7	-1,4	-0,3	-0,3	-0,7
Inzet reserve kapitaallasten Ws		0,0	0,0	-2,9	0,0	-2,9			0,0
Inzet reserve tariefdeemping Ws	-3,8		-3,8	-1,0		-1,0	-0,3		-0,3
Dotatie reserve Harnaschpolder		5,2	5,2		5,2	5,2		5,2	5,2
Dotatie reserve kapitaallasten Groote Lucht		7,0	7,0		2,5	2,5		4,9	4,9
Inzet reserve tariefdeemping Zb	0,0	-3,1	-3,1		-3,5	-3,5			0,0
Resultaat na bestemming	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Programma	Begroting 2026			Begroting 2027		
	Ws	Zb	Totaal	Ws	Zb	Totaal
Waterkeringen	28,3	0,1	28,4	30,4	0,1	30,5
Waterkwaliteit	14,9	0,0	15,0	15,7	0,0	15,7
Waterkwantiteit	40,7	0,3	41,0	40,4	0,3	40,7
Waterketen	1,7	118,8	120,5	1,6	120,1	121,8
Financiën	-115,4	-149,9	-265,3	-116,0	-149,4	-265,4
Organisatie en Bedrijfsvoering	30,0	19,3	49,3	29,8	19,0	48,8
Totaal	0,3	-11,4	-11,1	2,0	-9,8	-7,8
Inzet vrije reserve voor digitale transformatie	-0,3	-0,3	-0,5	0,0	0,0	0,0
Inzet reserve kapitaallasten Ws			0,0	-2,0		-2,0
Inzet reserve tariefdeemping Ws			0,0			0,0
Dotatie reserve Harnaschpolder		5,2	5,2		5,2	5,2
Dotatie reserve kapitaallasten Groote Lucht		6,4	6,4		4,6	4,6
Inzet reserve tariefdeemping Zb			0,0			0,0
Resultaat na bestemming	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

5. Balans en overige financiële gegevens

(Bedragen * € 1 miljoen)	Rekening	Burap	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
Activa	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vaste activa	765,1	752,3	758,4	761,4	754,8	760,2	807,9
Rekening-courant	67,1	43,0	20,7	-	-	-	-
Kortlopende vorderingen	26,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Totaal activa	858,2	820,3	804,1	786,4	779,8	785,2	832,9
Passiva							
Reserves	154,1	150,1	154,1	153,0	162,1	173,2	181,0
Voorzieningen	0,0	-	-	-	-	-	-
Rekening-courant	-	-	-	23,2	47,3	91,1	167,6
Opgenomen geldleningen	470,6	470,6	470,6	450,6	430,6	400,6	384,6
PPS-lening	193,7	174,7	154,4	134,6	114,8	95,4	74,7
Netto vlottende schulden	39,8	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Totaal passiva	858,2	820,3	804,1	786,4	779,8	785,2	832,9

Algemene reserves

(Bedragen * € 1 miljoen)	Stand 31-12-2022	Toevoegingen 2023	Onttrekkingen 2023	Stand 31-12-2023
Algemene reserve vrij besteedbaar	5,5	0,0	1,4	4,1
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	27,6	0,0	0,0	27,6
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	7,4	0,0	0,0	7,4
Totaal algemene reserves	40,5	0,0	0,0	39,1

Bestemmingsreserves en voorzieningen

(Bedragen * € 1 miljoen)	Stand 31-12-2022	Toevoegingen 2023	Onttrekkingen 2023	Stand 31-12-2023
Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder	29,2	5,2		34,4
Reserve Zoetwaterfabriek	1,2			1,2
Reserve kapitaallasten investeringen watersysteem	22,9			22,9
Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer	45,2	7,0		52,2
Totaal bestemmingsreserves	98,5	12,2		110,7

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve is met ingang van 1 januari 2022 ingesteld. De reserve wordt gevuld met efficiencyvoordelen uit een positief jaarresultaat. In de begroting 2023 wordt € 1,4 miljoen onttrokken als dekking voor de digitale transformatie. Dit is conform de Kadernota 2023. In de Meerjarenraming 2024-2027 loopt dit in totaal op naar € 4 miljoen.

Reserve Zoetwaterfabriek

Deze reserve is bedoeld voor de dekking van de kapitaallasten van investeringen in de zoetwaterfabriek. Dit wordt uitgewerkt als onderdeel van het project De Nieuwe Groote Lucht.

Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder

Deze reserve dient voor dekking van de verplichtingen over 2031-2033.

Reserves Tariefdemping

(Bedragen * € 1 miljoen)	Stand 31-12-2022	Toevoegingen 2023	Onttrekkingen 2023	Stand 31-12-2023
Tariefdempingreserve watersysteem	5,0	0	3,7	1,3
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	6,7	0	3,1	3,6
Totaal tariefegalisatiereserves	11,7		6,8	4,9

De tariefdempingreserves zijn ingesteld ter compensatie van toekomstige kostenstijgingen. Op basis van eerdere besluitvorming worden deze tot en met 2024 jaarlijks onttrokken aan de tariefdempingreserve watersysteem. In 2023 is de totale onttrekking € 3,7 miljoen. De reserve tariefdemping zuiveringsheffing wordt in 2023 en 2024 ingezet voor de hogere kosten van de zuiveringsheffing. In de bepaling van de onttrekking is eerst rekening gehouden met de energieopslag op het zuiveringstarief van € 15 per v.e. Het meerdere komt in 2023 en 2024 ten laste van de reserve tariefdemping.

Weerstandsvermogen

We streven naar een weerstandsvermogen van tussen de 1,0 en 1,4 (zie onderstaande waarderingstabel).

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Benodigd weerstandsvermogen

Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen voor het afdekken ervan. Een deel van de risico's wordt afgedekt door verzekeringen of gevormde voorzieningen. De risico's zijn benoemd met de niveaus medium, hoog en zeer hoog en de bijbehorende beheersmaatregelen zijn gedefinieerd. Deze zijn in detail opgenomen in bijlage B4.

Het benodigde weerstandsvermogen is de buffer die nodig is om 'slechte jaren' op te vangen waarin een of meer grote incidenten optreden. Om de omvang van de algemene reserve weerstandsvermogen per taak te kunnen beoordelen, dienen de tien risico's die bepalend zijn voor de omvang van het benodigde weerstandsvermogen toegerekend te worden naar een taak. Delfland heeft twee wettelijke taken: zuiveringsbeheer (ZB) en watersysteembeheer (WS). Enkele risico's hebben betrekking op beide taken.

Voor het weerstandsvermogen zijn alleen die risico's relevant met een potentiële impact van € 1 tot en met € 100 miljoen per incident. Kleinere incidenten kunnen veelal in de begroting opgevangen worden. Grotere incidenten overstijgen de draagkracht van Delfland en maken een beroep op landelijke regelingen noodzakelijk. Door middel van risicosimulaties is vastgesteld dat een slecht jaar met meer dan 95% zekerheid de € 25 miljoen niet zal overstijgen.

In onderstaand overzicht zijn de risico's die bijdragen aan de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen onderverdeeld naar de twee wettelijke taken.

Omschrijving risico	WS	ZB	Beide	Bijdrage aan benodigd weerstandsvermogen (Bedragen * €1 miljoen)
Verlies van controle over kritieke/vitale infrastructuur			X	5,2
Lokale verontreiniging watergang	X			5,2
Doorbraak regionale waterkering	X			5,2
Pandemie			X	2,8
Wateroverlast	X			0,8
Aanscherping van de norm (vereiste hoogte en sterkte) van waterkeringen	X			0,8
Dienstverleningsvergoeding PPS		X		2,1
Lekkage persleiding		X		0,8
Functionele mismatch van installaties			X	0,8
Verleggen persleidingen op aangeven derden		X		1,3
Totaal				25

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat beschikbaar is om de risico's financieel af te dekken. Naast de (wettelijk verplichte) post voor onvoorzien gaat het hier om de algemene reserve weerstandsvermogen voor zowel het watersysteem als de waterzuivering. De omvang van deze middelen per 1 januari 2023 bedraagt € 35 miljoen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel.

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen * € 1 miljoen)	31/12-2022	31/12-2023
Algemene reserve watersysteem	27,6	27,6
Algemene reserve zuivering	7,4	7,4
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	35,0	35,0

Beoordeling weerstandsvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen van Delfland per 1 januari 2023 is als volgt:

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	35,0	= 1,4
	Benodigde weerstandscapaciteit		25	

In de bovenstaande opstelling is de vrij inzetbare algemene reserve buiten beschouwing gelaten. Deze reserve is € 5,5 miljoen groot en wordt conform de Kadernota 2023 voor € 4 miljoen ingezet voor de digitale transformatie in de periode 2023-2027. Hiervan wordt € 1,4 miljoen ingezet in de begroting 2023.

EMU-saldo

Op basis van de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027 wordt in onderstaande wettelijk voorgeschreven tabel de ontwikkeling van het EMU-saldo weergegeven. In deze tabel is tevens de individuele referentiewaarde opgenomen van het EMU-saldo voor Delfland over de periode 2022-2027.

Uit de tabel blijkt dat voor Delfland het geraamde EMU-saldo over alle jaren (ruimschoots) binnen de toegestane individuele referentiewaarde blijft. Delfland voldoet daarmee aan de eisen van de Wet houdbare overheidsfinanciën (wet HOF).

Meerjarig EMU-saldo (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Exploitatiesaldo (voor bestemming resultaat)	10,5	4,0	-1,0	9,1	11,1	7,8
Investeringsuitgaven (bruto)	-29,6	-62,7	-43,1	-34,4	-30,3	-90,3
Afschrijvingen	40,7	40,6	40,0	40,0	39,8	42,6
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van de exploitatie	0	0	0	0	0	0
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Totaal EMU-saldo	21,6	-18,1	-4,1	14,8	20,6	-39,8
Referentiewaarde voor Delfland	-31,7	-35,1	-35,5	-35,9	-36,3	-36,8

In 2027 is het EMU-saldo groter dan de referentiewaarde. Dit wordt veroorzaakt door de grote vervangingsinvestering in De Groote Lucht.

6. Investeringsuitgaven en kredieten

Investeringsuitgaven 2022-2027

De voor 2023 opgenomen investeringsramingen zijn getoetst op realisme en haalbaarheid in de planvorming en de uitvoering. Uitgangspunt voor de ramingen is de bijgestelde begroting zoals opgenomen in de Bestuursrapportage 2022. Vanuit dat vertrekpunt zijn de ramingen voor 2023 en volgende jaren opgesteld. Indien de raming voor 2022 niet wordt gehaald kan dit leiden tot hogere bestedingen in 2023.

Ontwikkeling Investeringsuitgaven 2022 – 2027

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	2022*	2023	2024	2025	2026	2027
Waterkeringen en waterbewustzijn	11,3	15,3	14,1	14,1	14,4	14,4
Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	1,8	3,6	4,7	5,2	3,4	3,4
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	3,6	6,0	6,0	5,0	5,0	5,0
Waterketen en circulariteit	10,2	15,4	13,8	7,3	5,0	5,0
Organisatie en bedrijfsvoering	0,2	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Subtotaal exclusief De Nieuwe Groote Lucht	27,1	41,8	40,1	33,4	29,3	29,3
Waterketen Nieuwe Groote Lucht	0,3	4,9	3,0	1,0	17,0	61,0
Totaal	27,4	46,7	43,1	34,4	46,3	90,3

*raming Bestuursrapportage 2022

Investeringsuitgaven 2023: vervanging versus uitbreiding

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	2023	Vervanging	Uitbreiding
Waterkeringen en waterbewustzijn	15,3	15,3	0,0
Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	3,6	0,0	3,6
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	6,0	6,0	0
Waterketen en circulariteit	20,3	9,0	11,3
Financiën	0	0	0
Organisatie en bedrijfsvoering	1,5	1,5	0
Totaal	46,7	31,8	14,9

7. Financiering

Inleiding

De kaders voor het treasurybeleid van Delfland zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie (exclusief artikel 108 Waterschapswet), het Waterschapsbesluit en het Treasurystatuut Delfland 2020.

In dit hoofdstuk gaan we in op de financieringsactiviteiten van Delfland in relatie tot bovengenoemde kaders.

Risicobeheer

Kasgeldlimiet

Voor waterschappen is de wettelijk vastgestelde kasgeldlimiet van kortlopende financiering (Wet fido) 23% van het begrotingstotaal van de kosten per 1 januari 2023. Voor 2023 betekent dit een kasgeldlimiet van € 67,6 miljoen (23% van € 294 miljoen).

Renterisiconorm

De renterisiconorm is wettelijk vastgesteld op 30% en bedraagt € 88,2 miljoen (30% van het begrotingstotaal van de kosten: € 294 miljoen per 1 januari 2023).

Op basis van de huidige leningenportefeuille bedragen in 2023 de aflossing en het leningenbedrag voor renteherziening in totaal € 40,2 miljoen. Daarmee blijft Delfland ruimschoots binnen de vastgestelde renterisiconorm.

Derivaten

Het geldende Treasurystatuut Delfland 2020 staat het afsluiten van derivatencontracten niet toe.

Kredietrisico op uitgezette gelden

Delfland loopt geen risico; het waterschap moet verplicht schatkistbankieren. Dus eventuele overtollige liquide middelen worden bij het Rijk uitgezet. Het risico is nihil.

Koersrisico

Delfland loopt geen risico. De in bezit zijnde aandelen zijn niet verhandelbaar op de beurs.

Valutarisico

Delfland loopt geen risico, omdat er niet wordt gehandeld en betaald in vreemde valuta.

Kasbeheer

Rekening-courant

Vanwege de lage rekening-courantrente maakt Delfland bij de huisbankier Nederlandse Waterschapsbank (NWB) in 2023 zo nodig maximaal gebruik van de toegestane kredietlimiet van € 67,6 miljoen.

Waterschap financiering

Totaal financiering

Delfland gaat voor het aantrekken van financiering uit van de totale vermogensbehoefte. We zorgen er daarbij voor dat we te allen tijde aan onze betaalverplichtingen kunnen voldoen.

Leningenportefeuille

In totaal bedraagt de langlopende geldleningenportefeuille ultimo 2022 afgerond € 645 miljoen. Het gemiddelde rentepercentage van deze geldleningen is 4,42%.

De portefeuille bestaat uit leningen voor de herfinanciering van de PPS uit 2016 en leningen voor de eigen activa. De PPS-lening is nog € 175 miljoen groot en loopt nog tien jaar; hierop wordt elk jaar circa € 19 miljoen afgelost.

De overige leningen hebben per 1 januari 2023 een omvang van € 471 miljoen. De individuele leningen worden elk voor zich aan het eind van de looptijd ineens afgelost. De aflossing begint eind 2023 en bedraagt tot en met 2026 € 90 miljoen. De overige € 381 miljoen wordt afgelost in de periode 2031-2039.

De huidige leningen hebben niet de mogelijkheid tot een vervroegde aflossing zonder kosten. Vervroegde aflossing zal betekenen dat het verschil met nieuwe leningen als oversluitkosten moet worden betaald. Daardoor vervalt het voordeel van vroegtijdige herfinanciering.

Leningenportefeuille

Bank	Bedrag €	soort	Jaar	Jaar	Rente	2023 Rente	2024 Rente	2025 Rente	2026 Rente	2027 Rente
NWB	20.000.000	Fixe	2005	2023	3,87%	773.000	-	-	-	-
NWB	20.000.000	Fixe	2005	2024	3,87%	773.000	773.000	-	-	-
NWB	30.000.000	Fixe	2005	2025	3,62%	1.086.000	1.086.000	452.500	-	-
NWB	20.000.000	Fixe	2005	2026	3,87%	773.000	773.000	773.000	773.000	-
NWB	30.000.000	Fixe	2006	2031	4,05%	1.214.700	1.214.700	1.214.700	1.214.700	1.214.700
NWB	10.000.000	Fixe	2007	2032	4,59%	458.500	458.500	458.500	458.500	458.500
NWB	20.000.000	Fixe	2007	2032	4,75%	949.600	949.600	949.600	949.600	949.600
NWB	10.000.000	Fixe	2007	2037	4,81%	480.700	480.700	480.700	480.700	480.700
NWB	10.000.000	Fixe	2007	2032	4,82%	481.500	481.500	481.500	481.500	481.500
NWB	10.000.000	Fixe	2008	2033	4,78%	478.000	478.000	478.000	478.000	478.000
NWB	10.000.000	Fixe	2008	2033	4,74%	474.000	474.000	474.000	474.000	474.000
NWB	30.000.000	Fixe	2008	2033	4,88%	1.464.000	1.464.000	1.464.000	1.464.000	1.464.000
NWB	200.588.229	Fixe	2009	2036	4,80%	9.618.206	9.618.206	9.618.206	9.618.206	9.618.206
NWB	50.000.000	Fixe	2008	2039	2,66%	1.331.000	1.331.000	1.331.000	1.331.000	1.331.000
Subtotaal:	470.588.229				4,33%	20.355.206	19.582.206	18.175.706	17.723.206	16.950.206
NWB-PPS	174.650.371	lineair	2016	2031	4,89%	8.151.700	7.179.932	6.224.986	5.273.878	4.323.014
Totaal:	645.238.600				4,42%	28.506.906	26.762.137	24.400.692	22.997.084	21.273.220

Liquiditeitsprognose en ontwikkeling schuldpositie

Op grond van de berekende cashflow, waarbij rekening is gehouden met het verwachte investeringsvolume, de afschrijvingen en het verwachte exploitatieresultaat, is er in 2023 en 2024 geen aanvullende financiering nodig. De schuldpositie van Delfland bestaat uit kortlopende gelden (rekening-courant en schatkist) en langlopende geldleningen, inclusief herfinanciering PPS. De totale schuldpositie per 1 januari 2023 bedraagt, na aftrek van het voordelige saldo in rekening-courant van € 43 miljoen, afgerond € 602 miljoen.

Netto schuldquote

Het verloop van de NSQ is hieronder weergegeven: van 2021 tot en met 2027 in tabelvorm en van 2019 tot en met 2027 in grafiekvorm. Het niveau in 2023 ligt onder de waarde van 250% die is opgenomen in het bestuursakkoord. Door de verhoogde belastingopbrengst middels de energieopslag van € 22,6 miljoen daalt de NSQ sterk. Vanaf 2026 beginnen de uitgaven voor de vervanging van De Groote Lucht door te werken in de schuldpositie. In 2026 wordt voor De Groote Lucht een investeringsuitgave van € 17 miljoen geraamd en in 2027 van € 61 miljoen.

Schuldpositie 31 december (bedragen x € 1 miljoen)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Leningen PPS	193,7	174,7	154,4	134,6	114,8	95,4	74,7
Overige leningen	470,6	470,6	470,6	450,6	430,6	400,6	384,6
Rekening-courant	-67,1	-43,0	-20,9	25,7	56,5	108	191,5
Vlottende activa/passiva	13,8	0	0	0	0	0	0
Totaal schuldpositie	611,0	602,2	604,1	610,9	601,9	604,0	650,8

Opbrengsten (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto-opbrengsten waterschapsbelastingen* + GOA		257,4	280,3	284,0	288,7	293,5	298,2
Opbrengsten	251,9	257,4	281,6	285,1	290,8	295,5	2

Netto schuldquote	243%	234%	215%	214%	207%	204%	217%
--------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

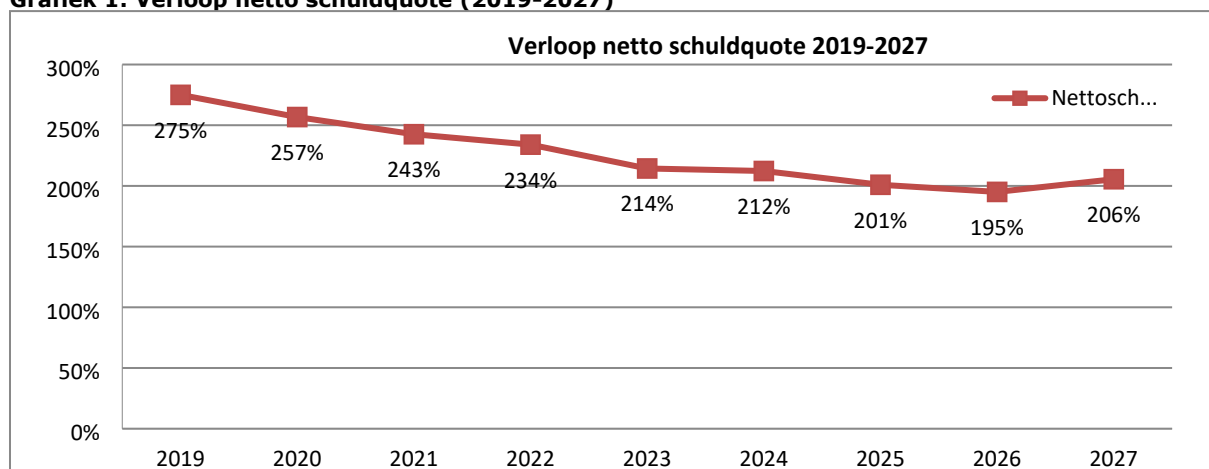
*Vanaf 2023 is in de belastingopbrengst rekening gehouden met een energieopslag van € 22,6 miljoen.

Nieuwe leningen vanaf 2025

Uit het bovenstaande overzicht kan worden afgeleid dat een deel van de schuldpositie vanaf 2024 bestaat uit de rekening-courantpositie. De rekening-courantpositie is bedoeld voor

kortlopende schulden. In de tabel is goed zichtbaar dat vanaf 2025 nieuwe langlopende leningen moeten worden aangetrokken. De rente waartegen deze leningen kunnen worden aangetrokken, is op dit moment niet bekend. In de Meerjarenraming 2024-2027 is uitgegaan van 3%.

Grafiek 1: Verloop netto schuldquote (2019-2027)

Bijlagen

B1 Lijst van begrippen en afkortingen

Activa: Overzicht van bezittingen en vorderingen op de balans.

Afschrijving: Jaarlijkse afboeking van een deel van de boekwaarde van een geactiveerd goed. De jaarlijkse afschrijving brengt de waardevermindering van het actief tot uitdrukking. De afschrijving wordt ten laste gebracht van de rekening, samen met de toegerekende rente (samen ook wel kapitaallasten genoemd).

Aquon: Het gezamenlijke onderzoeksinstituut voor waterkwaliteit van negen waterschappen, waaronder Delfland.

AVG: Algemene Verordening Gegevensbescherming

AWZI: Afvalwaterzuiveringsinstallatie

Balans: Overzicht van bezittingen en vorderingen (activa) en vermogen en schulden (passiva).

BBVW: Het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen bevat de comptabiliteitsvoorschriften voor waterschappen. Hierin staat aan welke voorwaarden begrotingen en verantwoordingen moeten voldoen. Doel is het voorleggen van eenduidige financiële stukken.

Begrotingswijziging: Een aanpassing van ramingen in de begroting gedurende het jaar waarin de begroting in uitvoering is. Begrotingswijzigingen worden door de Verenigde Vergadering vastgesteld.

BIO: de Baseline Informatiebeveiliging Overheid.

Burap: Bestuursrapportage.

CISO: Chief Information Security Officer

Digitale transformatie: Het bieden van maatschappelijke meerwaarde door de verandering van producten, diensten, werkprocessen, cultuur en mensen, gedreven en ondersteund door informatievoorziening en techniek.

DGL: De Groote Lucht

Dotatie: Toevoeging aan een reserve of voorziening.

DSO: Digitaal Stelsel Omgevingswet

E.V.: Eigen vermogen. Dat deel van het vermogen dat in eigen bezit is. Op de balans zijn dat aan de passiefzijde de algemene reserve, de bestemmingsreserves en een eventueel voordelig exploitatieresultaat.

Egalisatiereserve: Een aangehouden reserve voor het opvangen van schommelingen in de bedrijfsvoering of tarieven.

ESF: Ecologische Sleutelfactoren

Financiering: De wijze waarop Delfland in de behoefte aan geld en kapitaal voorziet: het geldbeheer. Uitgaven en inkomsten gaan niet altijd gelijk op en voor investeringen wordt in principe geld geleend. Daardoor kunnen overschotten of tekorten ontstaan.

GR: Gemeenschappelijke regeling. Een publiekrechtelijke samenwerkingsvorm, op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen, tussen verschillende overheden. Het is een vorm van een zogeheten verbonden partij.

GOAW: Grensoverschrijdend afvalwater

HVC: Huisvuilcentrale Noord-Holland

HWBP: Hoogwaterbeschermingsprogramma

Investeringsplanning: Het overzicht van alle investeringen die in de begroting zijn opgenomen en die door middel van een krediet worden gefinancierd.

Kapitaallasten: Lasten voor afschrijving en rente op activa.

Kostensoort: Indeling van baten en lasten naar aard. Voorbeelden van kostensoorten zijn personele uitgaven, kapitaallasten, rentebaten, heffingen en retributies.

Kredieten: Het beschikbaar stellen van financiële middelen door de Verenigde Vergadering om een investering te doen. Aan de lening wordt rente toegekend. Samen met de afschrijvingslasten vormen deze de kapitaallasten.

KRW: Europese Kaderrichtlijn Water

KVGR: Kosten voor Gemene Rekening. Afspraken rond muskusrattenbeheer.

NAD: Netwerk Afvalwaterketen Delfland

NWB: Nederlandse Waterschapsbank

Onttrekking: Verlaging van een reserve of voorziening.

Passiva: Overzicht op de balans met eigen en vreemd vermogen.

PFAS: Poly- en perfluoralkylstoffen, de verzamelnaam voor meer dan 6000 slecht afbreekbare stoffen.

P&C-cyclus: Planning & control-cyclus. Het proces waarbij aansturing van de organisatie plaatsvindt door het formuleren van doelen, het aangeven van termijnen, het beschikbaar stellen van middelen, het aanwijzen van verantwoordelijken, het volgen van de uitvoering, het normeren van de gewenste effecten, het meten van resultaten en het informeren van alle betrokkenen. De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken en verifiëren van budgetten in het kader van de begrotingscyclus.

PPS: Publiek-private samenwerking. Hierbij werkt de overheid samen met marktpartijen om iets te realiseren waarvoor bepaalde samenwerkingsvormen bedacht worden. Een voorbeeld binnen Delfland is de zuiveringsinstallatie in de Harnaschpolder.

Programmabegroting: Het overzicht van geraamde (verwachte) kosten en opbrengsten in een bepaald jaar, opgezet volgens de begrotingsvoorschriften (BBVW). De VV stelt jaarlijks de begroting in november vast. Dit wordt de primitieve begroting genoemd. In de loop van het begrotingsjaar stelt de VV hierin wijzigingen vast. Daarom wijkt de uiteindelijke begroting per 31 december af van de primitieve begroting. De begroting wordt ingedeeld in een aantal programma's waarbinnen de doelstellingen zijn geformuleerd die veelal voortvloeien uit het bestuursakkoord.

RBG: De Regionale Belastinggroep. Deze gemeenschappelijke regeling is belast met de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen.

SGBP-3: Derde Stroomgebiedsbeheerplan (2022-2027)

STOWA: Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer, het kenniscentrum van de Nederlandse waterschappen en provincies.

Subsidies: Een bijdrage van een derde om een bepaalde activiteit te ondersteunen. De verstrekker ervan stelt meestal voorwaarden aan besteding en verantwoording van de subsidiegelden.

Treasury: Het beheer van geldstromen, zoals het aantrekken of (tijdelijk) wegzetten van gelden.

TRCF: Total Recordable Case Frequency. Het aantal meldingsplichtige ongelukken per 1 miljoen gewerkte uren.

V.V. Vreemd vermogen: Dat deel van de passiefzijde van de balans dat geen eigen vermogen is. Dat zijn voorzieningen, leningen en openstaande crediteuren.

VV: Verenigde Vergadering, het Algemeen Bestuur van een waterschap.

VPB: Vennootschapsbelasting

Weerstandvermogen: Het vermogen om ook in ongunstige tijden activiteiten te kunnen voortzetten.

Wet fido: Wet financiering decentrale overheden

Wet HOF: Wet houdbare overheidsfinanciën

B2 Delfland in kengetallen

<i>Karakteristiek</i>	<i>Aantal/ eenheid/ bedrag</i>
Oppervlakte van het gebied van Delfland	408 km ²
Aantal inwoners	1,2 miljoen
Aantal gemeenten (gedeeltelijk) binnen Delfland	14
Aantal huishoudens	541.250
Hectare wegen	4.650

Exploitatiekosten	€ 259 miljoen
Exploitatie opbrengsten	€ 269 miljoen
Exploitatieresultaat	€ -4,2 miljoen
Investeringsvolume	€ 43 miljoen
Kortlopende leningen	0
Langlopende leningen	€ 471 miljoen
PPS-langlopende leningen	€ 175 miljoen

Watergangen in beheer	4.325 km
Primaire watergangen	1.190 km
Secundaire watergangen	3.103 km
Polderwater	3.676 km
Boezemwater	617 km
Oppervlakte boezem	779 ha
Aantal vispassages	26
Aantal zwemwaterlocaties	13
Areaal natte ecologische zones	49 ha
Aantal boezemgemalen	8
Aantal inlaatgemalen	2
Aantal circulatiegemalen	2
Aantal poldergemalen	170
Aantal mobiele pompen permanent geplaatst	6
Aantal sluizen	9
Aantal automatische stuwen	151
Aantal stuwen	1.834
Aantal windmolens	5
Aantal polders	81
Aantal peilschalen	700
Lengte primaire waterkering	54,8 km
Lengte regionale waterkering	437 km
Lengte overige keringen	218 km
Aantal afvalwaterzuiveringsinstallaties	4
Aantal rioolpersgemalen	35
Aantal riooloverstorten	719
Productie biogas in miljoen m ³	7,5
Aantal slibvergistingsinstallaties	4
Lengte (riool)persleidingen	165 km

(Peildatum 1 oktober 2022)

B3 Verbonden partijen

Een verbonden partij is volgens het Waterschapsbesluit, artikel 4.1, een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie waarin Delfland:

- a. een bestuurlijk;
- b. een financieel belang heeft.

Waar niet wordt voldaan aan de criteria bestuurlijk én financieel belang, kan niet worden gesproken van een verbonden partij volgens de definitie uit het Waterschapsbesluit. We maken daarom onderscheid naar 'verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden'.

Verbonden partij	Vestigingsplaats	Rechts vorm	Ingangsdatum	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken Delfland	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang Delfland
De Regionale Belasting Groep (Gemeenschappelijke regeling)	Schiedam	GR	1 januari 2010	Door het volledig, tijdig en efficiënt heffen en invorderen van de belastingen wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'.	De bijdrage in de kosten van de GR bedraagt in 2023 € 7,7 miljoen	Twee hoogheemraden hebben zitting in het algemeen bestuur van de RBG. De dijkgraaf is plaatsvervangend lid.
Aquon (Gemeenschappelijke regeling)	Den Bosch	GR	1 juli 2011	Verbeteren waterkwaliteit door gezamenlijk onderzoek.	Delfland is deelnemer met een aandeel van 8,0% (Begroting 2022). De bijdrage van Delfland voor 2023 is begroot op € 2,7 miljoen.	Eén hoogheemraad heeft zitting in het algemeen bestuur.
Het Waterschapshuis (Gemeenschappelijke regeling)	Amersfoort	GR	Vanaf 2010	Het Waterschapshuis bevordert en faciliteert de samenwerking tussen de waterschappen en binnen de sector op het gebied van informatievoorziening en draagt daarmee indirect bij aan alle strategische doelen van Delfland. Specifiek draagt het Waterschapshuis bij aan het doel dat Delfland informatie waardeert als een kostbaar middel dat van iedereen is en informatie volledig heeft geïntegreerd als een cruciale productiefactor.	De bijdrage van Delfland in 2023 is bedraagt € 1,25 miljoen	Delfland is vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van de GR.

Verbonden partij	Vestigingsplaats	Rechtsvorm	Ingangsdatum	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken Delfland	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang Delfland
Slibverwerking (Gemeenschappelijk regeling, na toetreding HHNK)	Rotterdam	GR	1 januari 2010	Delfland optimaliseert de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transporteren, zuiveren en verwerken van slib.	GR houdt 16,9% van de aandelen in het kapitaal van NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De GR ontvangt jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC en betaalt deze door aan de zes deelnemende waterschappen. Delfland heeft 13,9% aandeel binnen de GR.	Een hoogheemraad heeft zitting in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur van de GR. Dit is de portefeuillehouder Waterketen.
Unie van Waterschappen	Den Haag	Vereniging	1927	De Unie van Waterschappen brengt de belangen van alle waterschappen in Nederland samen en vertegenwoordigt deze op nationaal niveau.	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage in 2023 is € 0,7 miljoen.	De dijkgraaf heeft zitting in de ledenvergadering.
Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen	Delft	Vereniging	27 juli 2007	De portefeuillehouderoverleggen dragen bij aan het bevorderen van de goede samenwerking tussen de waterschappen onderling alsook het met één geluid naar buiten treden in de contacten naar derden, waaronder de provincie.	Jaarlijks wordt een contributie voldaan van circa € 800.	De dijkgraaf is lid van het bestuur van de vereniging en de portefeuillehouder Waterkwantiteit is voorzitter van de Portefeuille Water en RO.
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Den Haag	N.V.	1954	Het verzorgen van het betalingsverkeer, de financiering en het uitkeren van dividend draagt bij aan de beleidsdoelstelling én duurzaam financieel evenwicht'.	Bezit 755 aandelen A en 60 aandelen B. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt in totaal € 114.425.	Op de aandeelhoudersvergadering kan Delfland zijn stem uitbrengen. De stemverhouding is als volgt bepaald: elk aandeel A geeft recht op 1 stem en elk aandeel B geeft recht op 4 stemmen.

Verbonden partij	Vestigings- plaats	Rechts vorm	Ingangsdatum	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken Delfland	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang Delfland
Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V.	Naaldwijk	C.V.	16 mei 2002	Het in de planvormingsfase vanuit samenwerking zekerstellen van het waterbelang in nieuwe (woningbouw-) projecten. Verwacht wordt dat de C.V. in 2027 kan worden opgeheven.	Vanaf aanvang in 2002 is het belang gemaximeerd op € 903.023. Dit is sinds 2014 volgestort. Op basis van in 2015 gemaakte afspraken (Allonge) is dit 4,55% van het eigen vermogen.	Delfland is een stille vennoot. De portefeuillehouder Financiën is lid van de raad van vennoten van de C.V.
Aquaminerals	Rijswijk	B.V.	1 juli 2022	Aquaminerals onderzoekt en faciliteert bij het streven van Delfland om op termijn waar mogelijk naast energie ook grondstoffen te winnen en duurzaam hergebruik toe te passen. Hiermee wordt bijgedragen aan beleidsdoelstellingen van de programmaliijn circulaire economie.	Delfland is aandeelhouder van 653 aandelen met een aanschafprijs van in totaal € 70.000. De jaarlijkse bijdrage aan Aquaminerals ter dekking van organisatiekosten van € 5 per ton materiaal.	De directeur Ontwikkeling neemt deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders van Aquaminerals B.V.

Overige samenwerkingsverbanden

Partij	Vestigings- plaats	Rechtsvorm	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang Delfland
HVC	Alkmaar	N.V.	1 januari 2010	De GR Slibverwerking is aandeelhouder B in HVC. De aandeelhouder B staat 100% garant voor de geldleningen ten behoeve van de slibverwerkingsinstallaties en ontvangt daarvoor een provisie die wordt verdeeld over de deelnemers in de GR. In totaal staat de GR op 1 januari 2023 garant voor € 53,7 miljoen. De deelnemers staan naar rato garant.	Indirect, via de GR, wordt op de aandeelhoudersvergadering van HVC invloed uitgeoefend.
STOWA	Den Haag	Stichting	1 januari 1992	Reguliere jaarlijkse bijdrage, in 2023 € 0,5 miljoen.	Indirect via de bestuurders van waterschappen die zitting hebben in het bestuur van STOWA.
Financiële eenheid (FE)	Rotterdam	KVGR*	1 januari 2019	Bijdrage van 40% van de totale kosten. Voor 2023 bedragen de kosten ca. € 0,8 miljoen.	Bestuurlijk overleg met de partners.

Partij	Vestigings - plaats	Rechtsvorm	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang Delfland
HHSK, HHR, HHD					
Muskusratten -beheer	Houten	KVGR*	1 januari 2012	Bijdrage van 5,3% van de totale kosten. Voor 2023 bedragen de kosten € 0,7 miljoen. Landelijke kosten voor de coördinatie van muskusratten en bestrijding van beverratten lopen via de Unie van Waterschappen.	Bestuurlijk overleg met per waterschap 1 collegelid.
Delfluent		B.V.	2003	De dienstverleningsvergoeding aan Delfluent in 2023 is begroot op € 64,1 miljoen.	PPS. Opdrachtgever-opdrachtnemer relatie.
NAD (Netwerk (afval-) waterketen Delfland)		n.v.t.		Het NAD is een samenwerkingsvorm zonder financieel belang.	Delfland is deelnemer in het overlegorgaan NAD.

* KVGR betekent kosten voor gemene rekening. De deelnemers werken samen en verdelen de kosten zonder hiervoor een aparte rechtspersoon te gebruiken.

Garantstellingen

Aan verbonden partijen zijn financiële garanties verleend die er als volgt uitzien:

Overzicht verleende garanties per 31/12-2023

Partij (Bedragen * € 1 miljoen)	Geldgever	% deelneming	Hoofdsom	Rente%	Restant schuld 31 december 2023	Gegarandeerde restantschuld
DRSH Zuiveringsslib N.V. (HVC)	NWB	24,00%	54,0	div	8,7	2,1
Regionale Belastinggroep	NWB	39,00%	4,0	div	2,5	1,0
Aquon	NWB	8,00%	16,7	div	12,8	1,0
Unie van waterschappen	NWB	8,59%	6,0	2,75	4,3	0,4
Totaal			80,7		28,3	4,4

B4 Risico's en beheersmaatregelen

Risicomanagement

Delfland hanteert een organisatiebreed risicobeleid dat ons in staat stelt om de risicopositie op een consistente manier in beeld te brengen en het benodigde weerstandsvermogen goed te onderbouwen. Met dit beleid voldoen we aan de wettelijke verplichting voor waterschappen om de risico's in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken.

Proces van risicoanalyse en -kwantificering

Allereerst wordt de aard van het risico beschreven, evenals de genomen of te nemen beheersmaatregelen. Vervolgens wordt het risico geanalyseerd en beoordeeld, hetgeen resulteert in een inschatting van het risiconiveau. Dit is gedaan door te kijken wat de kans is dat het risico zich manifesteert (de frequentie) en wat dan de geschatte impact (de ernst) op de organisatie is. Hierbij onderscheiden we zes niveaus: verwaarloosbaar, laag, medium, hoog, zeer hoog en ontoelaatbaar. De risico's met het niveau verwaarloosbaar, laag en medium hebben een geschatte impact die we, door middel van bijsturing, kunnen opvangen in de reguliere exploitatie; deze risico's worden dus niet meegenomen in de actualisering van het benodigde weerstandsvermogen. Bij de inschatting van het risico houden we rekening met de bestaande beheersmaatregelen. Ook beoordelen we of de bestaande beheersmaatregelen volstaan om het risico te accepteren of dat we deze moeten aanscherpen. Risico's kunnen door ontwikkelingen en/of getroffen beheersmaatregelen een ander niveau krijgen in de loop van de jaren.

Bovenstaand proces doorlopen we tweemaal per jaar. Tabel B4.1 geeft de actueel onderkende risico's weer met het niveau hoog en zeer hoog. Delfland heeft geen risico van het niveau ontoelaatbaar.

Actualisering van de risico's

De veranderingen ten opzichte van de Begroting 2022 zijn:

1. *Risico Ontwikkeling grondstoffenprijs*

Dit is een nieuw risico. Gelet op de kans van herhaling (in 2022 was sprake van extreme inflatie) van grillige prijsontwikkelingen in de toekomst wordt dit risico nader geanalyseerd. In de jaarrekening 2022 zullen we hierop terugkomen voor wat betreft de afwijkingen in het lopende jaar. Voor 2023 en volgende jaren brengen we voor mei de actuele stand en de daaruit voortvloeiende gevolgen in kaart.

2. *Risico Ongeval tijdens werkzaamheden*

Hiervan is het risiconiveau verlaagd van zeer hoog naar hoog, door de opgetreden daling van het aantal ongelukken met ernstig letsel en verzuim en door de verwachting dat dit aantal door de beleidsmatige aanpak verder zal afnemen.

3. *Risico Aanhoudend hoog ziekteverzuim*

Van dit risico is het risiconiveau verlaagd van hoog tot medium, omdat we de afgelopen jaren de nodige maatregelen hebben getroffen die bijdragen aan beperking van het risico, enerzijds preventief (health coach-programma, medewerkersonderzoeken, coaching) en anderzijds naleving van de Wet verbetering poortwachter. Voor 2022 en 2023 gaan we ook aan de slag met de training voor leidinggevers op het gebied van verzuim.

4. *Herformulering van de risico-omschrijvingen en de beheersmaatregelen van een aantal risico's.*

In de onderstaande tabel is het actuele beeld van de risico's en beheersmaatregelen opgenomen.

Tabel B4.1: Risico's en beheersmaatregelen

Nr	Risico	Niveau	Programma	Beheersmaatregel en ambitie
1	Dijkdoorbraak primaire waterkering	Zeer Hoog	Waterkeringen en waterbewustzijn	De volgende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van dijkdoorbraak: 1. Regulier beoordelen, inspecteren en onderhouden van de waterkeringen. 2. Aangepast schutprotocol Buitensluis Schiedam. 3. Protocol aanvaring Grote Parksluis en aanwezigheid materieel voor uitvoeren noodmaatregelen. 4. Protocol maatregelen bij geen sluiting keersluis Maassluis. 5. Herstelprotocol zettingsvloeiing in calamiteitenbestrijdingsplan. 6. Monitoring van 2 trajecten langs de Nieuwe Waterweg in samenwerking met Rijkswaterstaat. 7. Versterking dijktrajecten vanuit het landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma of door onderhoud oever van de vaargeul door Rijkswaterstaat. 8. Maatregelen crisisbeheersing ter voorkoming dijkdoorbraak Ter beperking van de gevolgen van dijkdoorbraak is de organisatie crisisbeheersing paraat. Ambitie is om het risico te laten voldoen aan de norm uit de Waterwet.
2	Niet bijhouden tempo klimaatverandering	Zeer Hoog	Waterkeringen en waterbewustzijn	In veel onderdelen van het reguliere werk anticipeert Delfland op klimaatontwikkelingen. Voorbeelden hiervan zijn: de watersysteemanalyses, de watersleutel, de kustvisie en het versterken van waterkeringen. Aanvullend hierop heeft Delfland het Programma Klimaatadaptatie ingericht. De inzet vanuit dit programma is erop gericht dat klimaatbestendig en waterrobuust handelen op termijn een vanzelfsprekendheid is voor alle partijen in de regio, en dat iedereen meedoet en maatregelen treft die bijdragen aan een klimaatbestendige regio. De focus binnen dit programma ligt op het verhogen van bewustwording, maatregelen uitvoeren, klimaatbestendig handelen borgen en kennis ontwikkelen en innoveren. Ambitie is om de overlast beheersbaar te houden
3	Verlies van controle over kritieke/vitale infrastructuur	Hoog	Organisatie en bedrijfsvoering	De beheersmaatregelen zijn verdeeld over vier aandachtsgebieden: pentest, preventie, detectie en recovery. De ambitie is om het risiconiveau medium te bereiken ondanks de groeiende intensivering van het dataverkeer, de verwevenheid van de verschillende systemen en daarmee de toename van complexiteit, ondanks de cyberdreiging door oorlog.
4	Dienstverleningsvergoeding PPS	Hoog	Waterketen en circulariteit	De begrote dienstverleningsvergoeding is gebaseerd op een stijging van de indices van gemiddeld 2,4% per jaar. Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van afwijkingen op de gemiddelde stijging aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indices en de bijgestelde prognoses van Delfluent. Op basis hiervan stelt Delfland een prognose op ter onderbouwing van de te betalen vergoeding. Voor 2023 wordt rekening gehouden met een verhoging met 24% ten opzichte van 2022 als gevolg van prijsontwikkeling. Het risico op afwijkingen kan door de koppeling aan externe indices niet worden verlaagd. Ambitie is het handhaven van dit niveau.

Nr	Risico	Niveau	Programma	Beheersmaatregel en ambitie
5	Lokale verontreiniging watergang	Hoog	Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	We zetten in op het voorkomen van lokale verontreinigingen, onder andere door de gebiedsgerichte aanpak glastuinbouw, samenwerking met gemeenten en andere gebiedspartners. Ook wordt ingezet op bewustwording van de risico's voor ingelanden. We monitoren de waterkwaliteit. We hebben een professionele calamiteitenorganisatie, waarbij we snel en adequaat handelen. De werkwijze wordt continu geëvalueerd en zo nodig aangepast. Als noodmaatregel zal de lokale verontreiniging worden geïsoleerd en verwijderd. Ambitie is het niveau handhaven.
6	Doorbraak regionale waterkering	Hoog	Waterkeringen en waterbewustzijn	Maatregelen ter voorkoming van dijkdoorbraak: 1. Regulier beoordelen, inspecteren en onderhouden van de waterkeringen. 2. Afhankelijk van het neerslagtekort (droogte) voert Delfland extra inspectie en onderhoud uit bij droogtegevoelige waterkeringen. 3. Versterken dijktrajecten vanuit het uitvoeringsprogramma. 4. Regulering, toezicht en indien nodig handhaving op activiteiten van derden. 5. Preventieve maatregelen crisisbeheersing. Achteraf ter beperking van de gevolgen van dijkdoorbraak: inzet compartimenteringskeringen en maatregelen crisisbeheersing. Ambitie is om het risico te laten voldoen aan de norm (Zuid-Hollandse Omgevingsverordening).
7	Pandemie	Hoog	Organisatie en bedrijfsvoering	Aan een continuïteitsplan uitval personeel wordt gewerkt. Het nieuwe plan zal naar verwachting begin 2023 gereed zijn. De regiegroep Corona zal, indien nodig, weer actief worden. De ambitie is om ervoor te zorgen dat de organisatie van Delfland kan blijven functioneren en de processen continueren. Minimaal dienen de vitale processen geborgd te zijn.
8	Ongeval tijdens werkzaamheden	Hoog	Organisatie en bedrijfsvoering	We voeren een risico-inventarisatie en -evaluatie uit, inclusief plan van aanpak (RI&E) voor beleid, objecten en activiteiten van Delfland. Het beleid voor veilig en gezond werken is in concept gereed. De verwachting is dat het beleid begin 2023 zal worden afgerond. We stellen risicospecifieke veiligheidsinstructies op. Ambitie is om te groeien op de veiligheidscultuurladder van niveau 2 naar niveau 3.
9	Verleggen persleidingen op aangeven van derden	Hoog	Waterketen en circulariteit	We hebben een Verordening op de afvalwatertransportleidingen (AWTL) opgesteld. Daarmee is de juridische positie van ondergrondse infrastructuur beter geborgd. De functie van de AWTL is vastgelegd en dus ook de beperkingen van de omgeving. Hierdoor hebben we meer juridische mogelijkheden om ongewenste ontwikkelingen te beperken. Met partners komen we tot een integrale afweging van maatschappelijke kosten en baten. Ambitie is om te komen tot een gedragen voorstel (met instemming van de gebiedspartners) voor juridische borging, waarbij de borging plaatsvindt in de Waterschapsverordening. Het gedeelte van de Waterschapsverordening voor de afvalwatertransportleidingen treedt 1 januari 2024 in werking.

Nr	Risico	Niveau	Programma	Beheersmaatregel en ambitie
				Bij volgend P&C-moment wordt de ambitie opnieuw tegen het licht gehouden.
10	Lekkage persleiding	Hoog	Waterketen en circulariteit	Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van persleidingbreuk liggen klaar. Een opgetreden persleidingbreuk zal worden behandeld als een calamiteit. Vier mitigerende maatregelen zijn opgepakt: 1) Verbetering juridische bescherming door borging van de afvalwatertransportleidingen in de Waterschapsverordening. Dit wordt samen met de stakeholders uitgewerkt. 2) Op systeemniveau wordt de mogelijkheid van redundantie meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen. 3) Er is een contract gesloten met een calamiteitenaannemer en er is reparatiemateriaal op voorraad. 4) De meest kritieke persleidingen zijn geïnspecteerd met een intelligente methodiek. Voor alle persleidingen wordt een inspectieplan opgesteld, waarmee risicogestuurd kan worden geïnspecteerd. Ambitie is om het niveau te handhaven.
11	Aanscherping van de normering van de primaire keringen	Hoog	Waterkeringen en waterbewustzijn	Iedere twaalf jaar beoordelen we of de waterkeringen nog voldoende veilig zijn (voldoen aan de norm). Daarbij maken we gebruik van een wettelijk voorgeschreven beoordelingsmethodiek. Deze methodiek wordt eens in de twaalf jaar geactualiseerd op basis van de nieuwste inzichten. Het is mogelijk dat een actualisatie leidt tot een extra opgave voor Delfland. Beheersmaatregel: betrokkenheid en inbreng van Delfland bij het aanpassen van de beoordelingsmethodieken (via het BOI, de STOWA en de CWK). Ambitie is om dit niveau te handhaven.
12	Niet halen langetermijn-doelen Kader Richtlijn Water	Hoog	Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	In het derde stroomgebiedsbeheerplan van de KRW (SGBP3 2022-2027) zijn bij het gebied passende doelen afgeleid en vastgesteld. Door het bijstellen van de ecologische doelen is het risico lager dan voorheen, maar nog steeds hoog. We voeren de maatregelen uit het KRW-programma Delfland voor SGBP3 uit. Vanwege de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle overheden wordt blijvend ingezet op samenwerking met onze gebiedspartners, met name de gemeenten. Het risico op dwangsommen vanuit de EU wordt beperkt door aantoonbaar te maken dat alle inspanningen zijn gepleegd die redelijkerwijs mogelijk zijn. Hiervoor blijven we goed documenteren. Vanuit de Unie van Waterschappen wordt een werkgroep opgericht om juridische beheersmaatregelen voor de KRW uit te werken. Delfland zal deelnemen aan deze werkgroep. Ambitie is om in 2027 aan de KRW te voldoen.
13	Permanent hoge concentraties nutriënten	Hoog	Waterkwaliteit, biodiversiteit, recreatie en externe verbinding	We voeren de maatregelen onder de bouwsteen 'emissiereductie' van het KRW-programma Delfland voor SGBP3 uit. We voeren aangepast onderhoud uit in delen van het watersysteem waar het risico het grootst is. Met de gemeenten worden afspraken gemaakt over de waterkwaliteit van overig water en zwemwater (afsprakenkader). Ambitie is om in 2027 aan de KRW te voldoen, waarmee het risico wegvalt.

Nr	Risico	Niveau	Programma	Beheersmaatregel en ambitie
14	Wateroverlast	Hoog	Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	Ter voorkoming van wateroverlast zetten we bij de programmalijs Waterkwantiteit in op het laten voldoen aan de provinciale normen voor wateroverlast in 2027 van het hele beheergebied van Delfland en zetten we verder in op een waterrobuust en klimaatbestendig systeem in 2050. En bij de programmalijs Klimaatadaptatie zetten we onder andere in op het vasthouden van neerslag voordat die in het watersysteem terechtkomt. Als vangnet achteraf zorgen we voor een adequate crisisbeheersing om schade bij extreme neerslag zo veel mogelijk te voorkomen. Ambitie is om aan de doelstellingen voor wateroverlast te voldoen.
15	Functionele mismatch van installaties	Hoog	Alle programma's	Besluitvorming over risicovolle ontwerpen bereiden we voor door het volledig documenteren van investeringsbeslissingen, inclusief onzekerheden en afweging De ambitie is om te zorgen dat dit risiconiveau in lijn is met het verwachte voordeel van risicovolle ontwerpen.
16	Te lage waterpeilen door droogte	Hoog	Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	Onze inzet is om de zoetwateraanvoer te blijven waarborgen en schade door droogte te voorkomen door bijvoorbeeld de Brielsemeerleiding en vanuit andere bronnen. Daarnaast wordt gekeken hoe de behoefte/het gebruik aan zoetwater verder omlaag kan. Door actief peilbeheer verlagen we het risico op een te laag waterpeil. Ambitie is om het niveau ondanks klimaatverandering niet te laten stijgen.
17	Vervallen van de koepelvrijstelling voor de btw	Hoog	Financiën	We monitoren de berichtgeving van ministeries en de Unie van Waterschappen. Namens de waterschappen trekt de Unie van Waterschappen in het proces gezamenlijk op met VNG en IPO om de koepelvrijstelling te behouden, door te lobbyen en door ondersteuning van de staatssecretaris in Europees verband. Ambitie is om dit risico te elimineren (= handhaven van de koepelvrijstelling)
18	PFAS bij grondwerken	Hoog	Waterkeringen en waterbewustzijn en Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	Meer baggerspecie moet worden afgevoerd als verontreinigde grond, waardoor de kosten van baggeren sterk zullen stijgen. Lokaal verontreinigde grond mag beperkt worden toegepast in sterker verontreinigde grond. Ambitie is om het risiconiveau te handhaven.
19	Verplichte amovering persleidingen Den Haag	Hoog	Waterketen en circulariteit	De jaarplanning van Den Haag wordt ruim op tijd afgestemd om verrassingen in begroting/jaarrekening te voorkomen. Er is onzekerheid over de precieze looptijd en/of omvang. Ambitie is het niveau te handhaven.
20	Veroudering zuiveringsinstallaties	Hoog	Waterketen en circulariteit	De installaties worden aangepast aan de moderne eisen en wensen. Hiervoor wordt budget vrijgemaakt, gebaseerd op een afgewogen oordeel. De installaties met de hoogste urgentie zijn in 2021 aangepast. Ambitie is om het risiconiveau naar medium te brengen door een passende installatie voor de lange termijn, waarmee invulling kan worden gegeven aan de organisatiedoelen. In 2023 worden alle installaties aangepast aan het benodigde niveau om deze veilig te kunnen gebruiken.

Benodigd weerstandsvermogen

De huidige omvang van het benodigde weerstandsvermogen is € 25 miljoen. Jaarlijks wordt nagegaan of de omvang van het weerstandsvermogen nog afdoende is gezien de ontwikkelingen van de risico's. Het risico Dienstverleningsvergoeding PPS is door de forse prijsontwikkeling opgewaardeerd en dat leidt tot een groter aandeel van dit risico in de berekening van het weerstandsvermogen.

De bijdrage aan het weerstandsvermogen, ofwel het aandeel in de omvang van het weerstandsvermogen, is per risico bepaald met behulp van simulatieberekeningen. De hoogte van het weerstandvermogen is zo gekozen dat de verwachte kans dat de financiële impact van risico's die worden meegenomen bij de bepaling van het weerstandvermogen, dit weerstandvermogen in enig jaar overstijgt, lager is dan 5%. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

De extreem grote risico's, met dermate grote gevolgen dat die niet door het waterschap zelf gedragen kunnen worden, zijn buiten beschouwing gelaten. Dit geldt voor de risico's 1 (Dijkdoorbraak primaire waterkering) en 2 (Niet bijhouden klimaatverandering), beide mogelijk resulterend in een grote dijkdoorbraak.

Daartegenover staat dat kleine risico's, indien ze zich manifesteren, door middel van bijsturen binnen de begroting opgevangen kunnen worden. Dit geldt voor risico's waarvan de maximale kosten minder dan 1 miljoen euro bedragen. Ook deze risico's zijn in de vaststelling van het weerstandsvermogen buiten beschouwing gelaten. Een derde groep risico's die zijn uitgesloten zijn de risico's waarbij het effect voornamelijk niet-financieel is, bijvoorbeeld letsel of reputatieschade. Daarnaast zijn ook de risico's die een permanent gevolg hebben niet op te vangen met het weerstandsvermogen. Risico 17 (Koepelvrijstelling) kan bijvoorbeeld tot een structurele kostenverhoging leiden, die in de begroting of de heffing verwerkt moet worden.

In onderstaande tabel is aangegeven in welke mate de risico's met een potentieel schadebedrag groter dan € 1 miljoen en kleiner dan € 100 miljoen een aandeel hebben in de omvang van het weerstandsvermogen.

Om de omvang van de algemene reserve weerstandsvermogen per taak te kunnen beoordelen, worden de tien risico's die bepalend zijn voor de omvang van het benodigd weerstandsvermogen, toegerekend aan een taak. Delfland heeft twee wettelijke taken: zuiveringsbeheer (ZB) en watersysteembeheer (WS). Enkele risico's hebben betrekking op beide taken.

Nr.	Omschrijving risico	Toerekening aan taak	Bijdrage Weerstands Vermogen (* € 1 miljoen)
1	Dijkdoorbraak primaire waterkering		Geen
2	Niet bijhouden klimaatverandering		Geen
3	Verlies van controle over kritieke/vitale infrastructuur	Beide	5,2
4	Dienstverleningsvergoeding PPS	ZB	2,1
5	Lokale verontreiniging watergang	WS	5,2
6	Doorbraak regionale waterkering	WS	5,2
7	Pandemie	Beide	2,8
8	Ongeval tijdens werkzaamheden		Geen
9	Verleggen persleidingen op aangeven van derden	ZB	1,3
10	Lekkage Persleiding	ZB	0,8
11	Aanscherping van de norm (vereiste hoogte en sterkte) van waterkeringen	WS	0,8
12	Niet halen lange termijn doelen Kader Richtlijn Water		Geen
13	Permanent hoge concentraties nutriënten (veiligheid, reputatie en stank)		Geen
14	Wateroverlast	WS	0,8
15	Functionele mismatch van installaties	Beide	0,8
16	Te lage waterpeilen door droogte		Geen
17	Vervallen van de koepelvrijstelling voor de btw		Geen
18	PFAS bij grondwerken		Geen
19	Verplichte amovering persleidingen Den Haag		Geen
20	Veroudering zuiveringsinstallaties		Geen
Totaal			25,0

B5 Overzicht prestatie-indicatoren 2022 t/m 2027

In onderstaande tabellen zijn in de kolom 2021 de cijfers uit de vastgestelde jaarstukken 2021 opgenomen. Kolom 2022 zijn de actuele prognoses uit de Burap 2022. De jaren 2023 t/m 2027 betreffen de streefwaarden.

3.1.1 Programmalijn: Waterkeringen		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Primaire waterkeringen (55 kilometer)	100%	87%	87%	87%	87%	87%	87%
Regionale waterkeringen (437 kilometer)	86%	87%	88%	89%	90%	91%	91%

3.2.1 Programmalijn: Waterkwaliteit		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1) Zomergemiddelde stikstofgehalte West- en Oostboezem*	2,8 & 2,1 mg/l	2,3 & 2,0 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l	2,0 & 1,8 mg/l
2) ESF's: aantal verbeterstappen m.b.t. de 8 ESF's in de KRW-waterlichamen t.o.v. 2021	-	14	14	14	14	14	14
3) Toxiciteit: percentage metingen gewasbeschermingsmiddelen dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	81	92	94	96	98	99	100

		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Zwemwaterkwaliteit							
Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken	2	6	6	5	4	3	3

3.3.1 Programmalijn: Waterkwantiteit		Streefwaarden					
Prestatie-indicator		2022	2023	2024	2025	2026	2026
Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare).	40.015 98,70%	39.925 98,30%	40.060 98,70%	40.200 99,00%	40.325 99,37%	40.450 99,70%	40.450 99,70%

3.4.1 Programmalijn: Waterketen		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Verwijderingsrendement stikstof %	82%	80%	80%	80%	80%	80%	80%
Verwijderingsrendement fosfaat %	81%	80%	80%	80%	80%	80%	80%

		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vermindering rioolvreemd water in %	1	1	1	1	1	1	1

3.4.3 Programmalijn: Energie- en klimaatneutraal		Streefwaarden					
Prestatie-indicatoren:	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Energie-neutraal in %	83	93	94	95	100	100	100

Waarden conform rekenmethodiek Klimaatmonitor		Streefwaarden					
Prestatie-indicatoren:	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen)	7122	6752	3800	3400	3050	2750	2500

3.4.4 Programmalijn: Circulaire economie		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
GWW-opdrachten met duurzame/circulaire ambitie (conform Grondstoffenakkoord)	71%	90%	100%	100%	100%	100%	100%
(Advies)diensten en leveringen met duurzaam/circulaire ambitie	26%	40%	60%	80%	100%	100%	100%

3.5.1 Programmalijn: Financiën		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet in %)	243%	234%	214%	212%	201%	195%	206%
Externe financiering in % vaste activa	80%	79%	80%	80%	80%	79%	78%
Vrije kasstroom (in € mln.)	21	23,3	-2,1	-4,2	15,8	5,6	-39,9

3.6.3 Programmalijn: Regulering en dienstverlening		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van 8 weken verstrekt	87%	95%	95%	95%	95%	95%	95%

3.6.5 Programmalijn: Communicatie		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	Niet gemeten	≥7,5	≥7,5	≥7,5	≥7,5	≥7,5	≥7,5

3.6.6 Programmalijn Personeel		Streefwaarden					
Prestatie-indicator	2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Werkgeverschap	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
TRCF	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

B6 Portefeuilles Dijkgraaf en Hoogheemraden Delfland 2019-2023

Waterveiligheid & Financiën	Waterkwaliteit	Waterkwantiteit	Waterketen	Dijkgraaf
Bestuursleden				
 Peter Ouwendijk 1* loco-dijkgraaf pouwendijk@hhdelfland.nl 06-20602882	 Marcel Visser 4* loco-dijkgraaf mvisser@hhdelfland.nl 06-25645416	 Manita Koop 2* loco-dijkgraaf mkoop@hhdelfland.nl 06-27329126	 Ruud Egas 3* loco-dijkgraaf regas@hhdelfland.nl 06-25054733	 Piet-Hein Daverveldt dijkgraaf pdaverveldt@hhdelfland.nl 06-15078337
Inhoudelijke taken & Projecten				
• Planning-en-controlcyclus • Financieel Beleid • Waterkeringen incl. Kust • Hoogwaterbeschermingsprogramma, incl. Projectoverstijgende Verkenning Kabels & Leidingen • Vastgoed	• Ecologische & chemische waterkwaliteit, incl. Kaderrichtlijn Water • Zwemwater, lokaal water • Recreatief medegebruik incl. vaarwegbeheer • Zoet water	• Peilbeheer, incl. bijbehorende kunstwerken • Grondwater & Bodemdaling • Cultureel Erfgoed	• Zuivering, riolering, slibverwerking • Grondstoffen • Blankenburgtunnel	• Algehele coördinatie, voorzitter VV en D&H • Bestuurlijke samenwerking & vernieuwing incl. Bestuurlijk/Ambtelijk Samenspel • Crisisbeheersing • Organisatie
Coördinatie				
• Waterbewustzijn	• Biodiversiteit (fora & fauna, kroos, exoten) • Watervisie • Internationaal	• Klimaatadaptatie & Hemelwater	• Energietransitie • Circulair	• Digitalisering • Omgevingswet • Innovatie • Toezicht & Handhaving
Bestuurlijke Netwerken				
• Commissie Bestuurszaken, Communicatie & Financiën (Unie) • Regionale Belasting Groep • Nederlandse Waterschapsbank • Commissie Waterkeringen (Unie) • Commissie Muskus- en Beverratten (Unie) • Aquon • Deltaprogramma Veiligheid	• Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West • Commissie Internationaal (Unie) • Bernisecommissie • Zuid-Hollands Landschap/ Natuurmonumenten/ Staatsbosbeheer • Glastuinbouw Nederland • Deltaprogramma Zoet water	• Commissie Watersystemen (Unie) • Verstedelijkingsalliantie • Land- en Tuinbouw Organisatie Delfands Groen • Valorisatieprogramma Delta • Kleinschalige Water Aanvoer • Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie	• Netwerk Afvalwaterketen Delfand en Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen • Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking/ HVC • Commissie Waterketens en Emissies (Unie) • Regionale energiestrategie	• Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen • Bestuurlijke Watertafel • Greenport • Waterschapshuis
1* Aanspreekpunt Andere Overheden				
• Westland • Midden-Delfland	• Den Haag • Delft • Rijswijk • Leidschendam-Voorburg	• Schiedam • Vlaardingen • Maassluis • Rotterdam	• Pijnacker-Nootdorp • Lansingerland	• Provincie Zuid-Holland • Metropoolregio Rotterdam Den Haag

